

InnBaKost 6 måneder 2013-2014

En undersøkelse av ammepraksis og kosthold blant norsk-somaliske og norsk-irakiske 6 måneder gamle barn i østlandsområdet

Navnit Kaur Grewal
Cathrine Solheim Kolve
Laura Terragni
Liv Elin Torheim

CC-BY-SA Høgskolen i Oslo og Akershus

HiOA Rapport 2016 nr 11

ISSN 1892-9648

ISBN 978-82-8364-034-2 (trykt)

ISBN 978-82-8364-035-9 (pdf)

Opplag trykkes etter behov, aldri utsolgt

HiOA,
Læringscenter og bibliotek,
Skriftserien
St. Olavs plass 4,
0130 Oslo,
Telefon (47) 64 84 90 00

Postadresse:
Postboks 4, St. Olavs plass
0130 Oslo

Adresse hjemmeside: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Nettbokhandel>
For elektronisk bestilling klikk Bestille bøker

Trykket hos Allkopi
Trykket på Multilaser 80 g hvit

Forord

I perioden 2012-2015 ble det gjennomført undersøkelser av kostholdet til 6, 12 og 24 måneder gamle norsk-somaliske og norsk-irakiske barn bosatt i Oslo, Akershus og Buskerud. I denne rapporten presenteres resultater fra delstudiene blant norsk-somaliske og norsk-irakiske spedbarn i alderen 6 måneder. Resultater fra undersøkelsen blant de to gruppene i alderen 12 og 24 måneder presenteres i egne rapporter.

Prosjektet ble ledet av Forskningsstiftelsen Fafo, og er finansiert av Norges Forskningsråd gjennom folkehelseprogrammet (prosjektnummer 213460/H10). InnBaKost er et samarbeidsprosjekt mellom Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA, Institutt for Sykepleie og helsefremmende arbeid), Universitetet i Oslo (UiO, Avdeling for ernæringsvitenskap og Avdeling for allmenntmedisin), Nasjonal kompetanseenhet for minoritetshelse (NAKMI) og Oslo Universitetssykehus (Nasjonal kompetansetjeneste for amming).

Masterstudenter tilhørende utdanninger ved HiOA og UiO har deltatt i datainnsamling og databearbeiding i både den kvantitative og kvalitative delen.

Rapporten er utarbeidet av Cathrine Solheim Kolve (HiOA), Navnit Kaur Grewal (HiOA), Laura Terragni (HiOA) og Liv Elin Torheim (HiOA).

En stor takk til barn og foreldre som deltok i undersøkelsene. Takk også til prosjektgruppen for InnBaKost bestående av Marina Manuela de Paoli (tidligere Fafo), Margareta Wandel (UiO), Lene Frost Andersen (UiO), Annhild Mosdøl (Folkehelseinstituttet), Anne Bærug (Nasjonal kompetansetjeneste for amming), Bernadette Kumar (NAKMI) og Anne Karen Jenum (UiO). Takk også til alle masterstudentene som har deltatt på prosjektet (se vedlegg 3).

Oslo, 2016

Innhold

Forord	i
Sammendrag	vii
Akronymer og definisjoner.....	ix
Kategorier av ammestatus	ix
Definisjon av innvandrere	ix
1 Innledning.....	1
1.1 Formål.....	2
1.2 Anbefalinger for spedbarnsernæring	2
2 Utvalg og metode	4
2.1 Utvalg – kvantitativ delstudie.....	4
2.2 Metode – kvantitativ delstudie	6
2.2.1 Dataanalyser.....	7
2.3 Utvalg – kvalitativ delstudie	8
2.4 Metode – kvalitativ delstudie.....	8
2.4.1 Dataanalyser.....	9
2.5 Oversikt over utvalgene i begge delstudiene.....	10
3 Etske betraktninger	11
4 Resultater – kvantitativ delstudie	12
4.1 Beskrivelse av utvalget	12
4.2 Amming	13
4.3 Introduksjonstidspunkt for vann, morsmelkerstatning og fast føde	14
4.4 Fast føde og drikke ved 6 måneders alder	14
4.4.1 Morsmelkerstatning	14
4.4.2 Kumelk og yoghurt	14

4.4.3 Grøt.....	14
4.4.4 Middagsmat.....	15
4.4.5 Frukt og bær	15
4.4.6 Vann, saft, juice og annen drikke	15
4.4.7 Industrifremstilt og hjemmelaget barnemat	16
4.4.8 Annen mat	16
4.4.9 Økologiske produkter	16
4.5 Vitamin D-tilskudd/kosttilskudd.....	16
4.6 Matvarer som ble unngått	16
4.7 Problemer med spising/mat.....	17
4.8 Kanaler for informasjon og vurdering av informasjon	17
4.9 Sammenligning av enkelte resultater fra InnBaKost 6 måneder 2013-14 og Spedkost 6 måneder 2006	17
5 Resultater – kvalitativ delstudie.....	19
5.1 Beskrivelse av utvalget	19
5.2 Ammepraksis.....	19
5.3 Morsmelkerstatning og tilleggskost.....	22
5.4 Kilder til Informasjon.....	23
6 Oppsummering.....	26
7 Litteratur.....	27
8 Oversikt over tabeller og figurer	28
9 Tabeller og figurer	33

Vedlegg

1. Forespørsel om å delta/samtykkeerklæring
2. Spørreskjema
3. Oversikt over masteroppgaver og publikasjoner

Oversikt over figurer

Figur 1. Oversikt over rekruttering av deltakere til den kvantitative delstudien ved 6 måneder

Figur 2. Oversikt over mor-barn-par som deltok i delstudiene ved 6 måneder

Sammendrag

Kosthold og ernæring har stor betydning for barns helse og utvikling. I Norge gjennomføres jevnlig kostholdsundersøkelser blant barn i regi av Helsedirektoratet. Imidlertid har de fleste av disse undersøkelsene ikke inkludert barn med mødre født utenfor Skandinavia. Det er bakgrunnen for at InnBaKost-prosjektet ble igangsatt. Prosjektets overordnede mål har vært å generere kunnskap om ammepraksis og kosthold blant sped- og småbarn med innvandringsbakgrunn. InnBaKost-prosjektet har undersøkt ammepraksis og kosthold blant 6, 12 og 24 måneder gamle norsk-somaliske og norsk-irakiske barn bosatt i Oslo, Akershus og Buskerud, og består av en kvantitativ og en kvalitativ delstudie.

Denne rapporten presenterer resultater fra undersøkelsene gjennomført blant 6 måneder gamle barn og deres mødre. I den kvantitative delstudien er ammepraksis og kosthold blitt kartlagt ved hjelp av et matfrekvensskjema som dekket perioden fra fødsel til 6 måneder. I den kvalitative delstudien er dybdeintervju benyttet for å få informasjon om mødrenes praksis og holdninger til amming og barnas kosthold. Utvalget i den kvantitative delstudien bestod av 107 norsk-somaliske mor-barn-par og 80 norsk-irakiske mor-barn par. I den kvalitative delstudien deltok 15 kvinner fra Somalia og 14 kvinner fra Irak.

Resultater fra den kvantitative delstudien viser at amming ble initiert blant nesten alle de norsk-somaliske og norsk-irakiske barna, men at fullamming ble praktisert i liten grad. Det var kun 7% av de norsk-somaliske og 10% av de norsk-irakiske barna som ble fullammet ved 4 måneders alder. I den kvalitative delstudien kom det frem at fullamming var et lite kjent begrep. Mange mente de fullammet selv om de ga vann eller morsmelkerstatning, og majoriteten av mødrene betraktet det som vanlig og helt nødvendig å gi barna vann i tillegg til morsmelk.

Ved seks måneders alder var amming vanligere blant de norsk-somaliske barna (79%) sammenlignet med de norsk-irakiske (58%).

Det var særlig vann og morsmelkerstatning som ble introdusert tidlig, og mer enn halvparten av barna hadde fått slik drikk i løpet av de tre første levemånedene. Mødrene var generelt positive til amming, men ga uttrykk for noen utfordringer.

I tillegg opplevde flere av mødrene at de fikk motstridene råd fra helsestasjon/helsepersonell og familie/venner. Helsestasjonen ga vanligvis råd om fullamming i 6 måneder, mens familie og venner ofte ga råd om å starte med morsmelkerstatning tidligere. Dette skapte usikkerhet blant mødrene, som ofte endte opp med å gi barna morsmelkerstatning tidligere enn de hadde planlagt.

Tilleggskost/fast føde ble for de aller fleste barna introdusert mellom 4 og 6 måneders alder, ifølge den kvantitative delstudien. Den første maten som ble gitt til barna, var hovedsakelig ulike typer barnegrøt, frukt- og bærmos, og fleste grønnsaker. Ingen av barna fikk kumelk som drikk.

I både den kvantitative og kvalitative delstudien viste resultatene at mødrene syntes råd fra helsestasjonen var nyttig, og at de stolte på denne informasjonen. Dette er en viktig arena for å fremme råd om amming, kosthold og kosttilskudd. Resultatene viser imidlertid at råd om fullamming kan kommuniseres bedre.

Akronymer og definisjoner

Akronym	Norsk forklaring	Engelsk
24HR	24-timers kostintervju	24-hour recall
BMI/KMI	Kroppsmasseindeks	Body mass index
E%	Energiprosent	-
FFQ	Matfrekvensspørreskjema	Food frequency questionnaire
InnBaKost	Kosthold og ernæring blant barn med innvandringsbakgrunn	Nutrition and health among immigrant infants and children
KBS	Kostberegningssystem	-
MME	Morsmelkerstatning	-
REK	Regional komite for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk	-
WHO	Verdens Helseorganisasjon	World Health Organization

Kategorier av ammestatus

Ammestatus er kategorisert i fullammede og ammede, i samsvar med definisjoner gitt av Verdens helseorganisasjon (WHO): *Fullammede* spedbarn fikk kun morsmelk, og eventuelt vitamin/kosttilskudd i tillegg til morsmelken. *Ammede* spedbarn inkluderer alle som fikk morsmelk, enten de fikk morsmelk alene (fullammede) eller sammen med annen mat/drikke, det vil si andel som totalt sett fikk morsmelk (1).

Definisjon av innvandrere

Basert på Statistisk sentralbyrå benyttes følgende definisjoner om personer med innvandringsbakgrunn: a) *Innvandrere* er personer som er født i utlandet av to utenlandske foreldre og fire utenlandske besteforeldre (førstegenerasjons innvandrere), og b) *Norskfødte med innvandrerforeldre* er personer som er født i Norge av to utenlandske foreldre og fire utenlandske besteforeldre (andregenerasjons innvandrere) (2).

1 Innledning

Riktig ernæring er viktig for optimal vekst, utvikling og helse hos sped- og småbarn. Barn vokser raskt og har høye ernæringsmessige behov. De har et begrenset inntak av mat, og derfor er det viktig at maten er av god kvalitet og næringstett. Etablering av god ammepraksis og sunne kostholdsvaner hos små barn har stor betydning for barnas helse og utvikling. Vekst og ernæringsforhold i tidlige barneår kan også ha betydning for helsen senere i livet. I tillegg legges matvaner og -preferanser tidlig i livet, og etablering av gode kostholdsvaner i barneårene er derfor viktig.

Helsedirektoratets retningslinjer for spedbarnsernæring fra 2016 slår fast at det er trygt å fullamme i 6 måneder dersom barnet vokser og trives, men det er også trygt å introdusere tilleggskost fra fire måneder (3). Barnet bør med andre ord fullammes i minst 4 måneder og gjerne så lenge som 6 måneder. Når tilleggskost introduseres bør kosten tilpasses barnets alder, og være variert for å dekke alle næringsbehov.

I Norge er det regelmessig blitt gjennomført kostholdsundersøkelser blant små barn (4). Disse undersøkelsene har imidlertid ikke inkludert barn med mødre født utenfor Skandinavia på grunn av metodiske utfordringer. Kunnskap om hva barn med innvandringsbakgrunn spiser, og om konteksten rundt matvalg og måltidene har derfor vært mangelfull i Norge. Samtidig er slik kunnskap viktig for å kunne utvikle tilpassede og kultursensitive tiltak og råd om helse og ernæring også til denne gruppen småbarn.

Prosjektet "Nutrition and health among immigrant infants and children" (InnBaKost) ble satt i gang for å øke kunnskapen om kostholdet blant små barn med innvandringsbakgrunn i Norge.

1.1 Formål

Prosjektets overordnede mål var å generere kunnskap om ammepraksis og kosthold blant sped- og småbarn med innvandringsbakgrunn.

Spesifikke målsettinger for InnBaKost-prosjektet

1. Kartlegge ammepraksis og kosthold blant norsk-somaliske og norsk-irakiske barn ved 6, 12 og 24 måneders alder.
2. Utforske hvilke faktorer som påvirket valg rundt amming, mating og matvalg blant mødre født i Somalia og Irak. Videre, å utforske hvordan mødrene opplevde møtet med det norske helsesystemet, samt helsesøstres opplevelser av møtet med mødrene.

Denne rapporten gir en beskrivelse av spedbarnas kostvaner fra fødsel til 6 måneders alder, og vurderer om kostvanene er i tråd med de anbefalingene som gis av helsemyndighetene (3). Noen av resultatene fra denne undersøkelsen sammenlignes med resultatene fra kostholdsundersøkelsen Spedkost 6 måneder 2006 (4). Videre beskrives mødrenes praksis og holdninger til amming og barnas kosthold.

1.2 Anbefalinger for spedbarnsernæring

For å vurdere spedbarnas kostvaner relateres resultatene til de anbefalinger som gis for spedbarnsernæring. Hovedpunktene i Helsedirektoratets Nasjonal faglig retningslinje for spedbarnsernæring fra 2016 (3) er følgende:

- Det anbefales at barnet fullammes og kun får morsmelk i seks måneder dersom barnet vokser og både mor og barn trives med det.
- Dersom barnet får morsmelk, men det likevel er behov for mer næring er morsmelkerstatning det eneste alternativet de fire første månedene.
- Hvis mor har fullammet barnet frem til fire måneders alder, og barnet ikke vokser som det skal kan man gi råd om å starte forsiktig med fast føde.
- Hvis barnet har fått morsmelkerstatning de første fire månedene kan man gi råd om å starte forsiktig med annen mat.

- D-vitamintilskudd anbefales for alle spedbarn fra barnet er fire uker gammelt.
- Når barnet er seks måneder gammelt, bør det få annen mat i tillegg til morsmelk/morsmelkerstatning. Barnet bør få morsmelk hele det første leveår ved siden av tilleggskost.
- Barn under ett år bør ikke få vanlig kumelk som drikke eller i grøt.
- Honning skal ikke gis til barn under ett år fordi den kan inneholde sporer som kan utvikles til botulismebakterier i barnets tarm og medføre sykdommen spedbarnsbotulisme.

2 Utvalg og metode

Utvalget i både den kvantitative og kvalitative delstudien bestod av 6 måneder gamle norsk-fødte barn med mødre som var født i Somalia eller Irak som hadde innvandret til Norge.

Mødre fra Somalia og Irak ble valgt fordi det var de to gruppene av ikke-vestlige innvandrerkvinner som fødte flest barn i Norge i 2012-2013 (5). Rekrutteringen ble gjennomført i Oslo, Akershus og Buskerud.

2.1 Utvalg – kvantitativ delstudie

Datainnsamlingen ble gjennomført i perioden mars 2013 til februar 2014. Mødrene ble kontaktet via flere rekrutteringskanaler: 1) Helsestasjoner i Oslo, Akershus og Buskerud ble benyttet til rekruttering av barn til 6-månedersstudien ved at helsesøstre videreformidlet informasjon om prosjektet til mødre født i Somalia eller Irak med barn som nærmet seg 6 måneder. Deretter videreformidlet helsesøstrene kontaktinformasjon om de mødrene som ønsket å delta, til forskerne. 2) Lister fra folkeregisteret, som inneholdt kontaktinformasjon om mødre fra Somalia og Irak som hadde født i perioden august 2012 og juli 2013, ble benyttet til følgende a) sende brev med informasjon til registrert adresse omtrent en måned før barnets halvtårsdag, b) oppfølgingstelefoner til mødre dersom de ikke responderte på utsendt brev, og c) oppsøke mødrene på deres registrerte adresse dersom de ikke responderte på brev eller telefon. Sistnevnte metode ble kun benyttet de tre siste månedene av rekruttering etter at REK¹ hadde godkjent en søknad om å oppsøke mødrene på deres adresse. 3) Mødre som allerede var med i prosjektet, rekrutterte bekjente (snøballmetoden).

Brevet med informasjon og invitasjon om deltagelse inneholdt informasjon om prosjektet. Mødrene fikk informasjon om at det var frivillig å delta og at de kunne trekke seg når som helst. Mødrene signerte ved samtykke før deltagelse i prosjektet (vedlegg 1).

Barn som hadde et restriktivt kosthold grunnet sykdom, ble ekskludert fra studien. Dersom barnet var tvilling eller trilling, ble kun ett av barna inkludert ved tilfeldig utvalg.

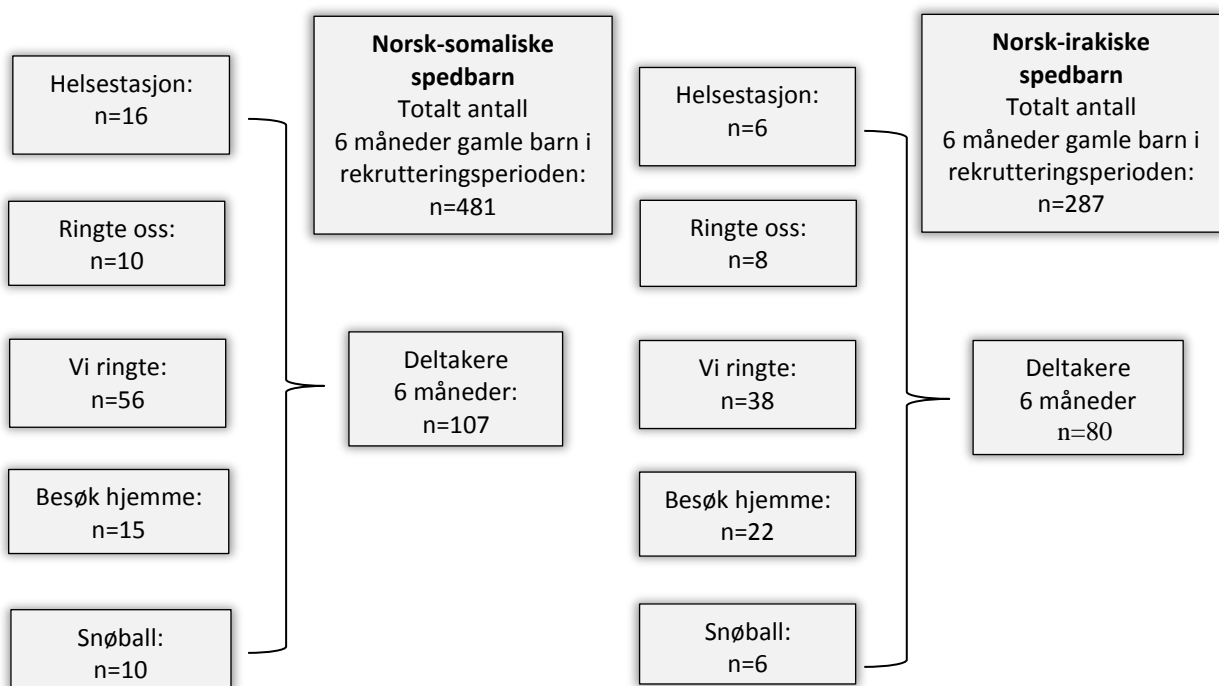
¹ Regional komite for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk

Informantene som hadde gjennomført intervjuene, mottok et gavekort til en babybutikk på 150 kr.

Totalt 107 mor-barn-par fra Somalia og 80 mor-barn-par fra Irak ble inkludert i den kvantitative undersøkelsen.

Ifølge lister fra folkeregisteret bodde det 481 norsk-somaliske spedbarn og 287 norsk-irakiske spedbarn i Oslo, Akershus og Buskerud som ble 6 måneder i rekrutteringsperioden (figur 1). Dermed utgjorde de 107 somaliske mødrene med spedbarn 22% av alle mor-barn-par i den aktuelle gruppen i Oslo, Akershus og Buskerud. De 80 irakiske mødrene med spedbarn som ble med i studien utgjorde 28% av den aktuelle gruppen mor-barn-par i det geografiske området.

De fleste ble rekruttert via telefon eller ved besøk på sin hjemmeadresse (figur 1). Blant de somaliske mødrene som deltok, bodde 69% i Oslo, 17% i Akershus og 14% i Buskerud. Blant de irakiske kvinnene som deltok, bodde 51% i Oslo, 30% i Akershus og 19% i Buskerud.

Figur 1. Oversikt over rekruttering av deltakere til den kvantitative delstudien ved 6 måneder

2.2 Metode – kvantitativ delstudie

Et matfrekvensspørreskjema (FFQ) ble benyttet for å samle inn kostholdsinformasjon.

Spørreskjemaet som ble benyttet var basert på spørreskjemaet fra den nasjonale kostholdsundersøkelsen Spedkost fra 2006-2007 (4). Amming og andre spise- og drikkevaner fra fødsel og opptil 6 måneder skulle besvares og beskrives slik det vanligvis var.

Matfrekvensspørreskjemaet inneholdt 50 spørsmål, innenfor syv temaer (vedlegg 2).

- Amming/ammepraksis
- Morsmelkerstatning og annen melk
- Kosthold/mat/tilleggs kost
- Drikke
- Matintoleranser og allergier
- Kosttilskudd
- Informasjon om spedbarnsernæring

Spørsmålene om amming gikk ut på om barnet ble ammet og eventuelt hvor ofte barnet ble ammet per døgn. Mengde for morsmelk ble det ikke spurt om. Det ble også stilt spørsmål om ammepraksis fra barnet ble født og frem til det var 6 måneder. I neste del var det spørsmål om barnet hadde fått/fikk morsmelkerstatning, og eventuelt hva slags type og hvor ofte det ble gitt. Deretter var det spørsmål om barnet hadde fått/fikk annen melk og drikke, samt om det hadde fått/fikk tilleggs kost. For hver mat- og drikkevare ble det rapportert frekvens og mengde. Frekvensen gikk fra *aldri/sjeldnere enn hver uke* til *fem eller flere ganger per døgn*. For drikke utenom morsmelk og grøt ble både mengde og frekvens rapportert. Det var også spørsmål om hvor gammelt barnet var da det mottok ulike typer mat og drikke for første gang fra fødsel og til barnet var seks måneder. Svarene ble gitt i uker til og med 7 ukers alder og i halve måneder fra to til seks måneders alder. Dataene ga ikke tilstrekkelig informasjon for å kunne beregne inntak av energi- og næringsstoff.

Det var også et spørreskjema for bakgrunnsinformasjon, tilsvarende det som ble brukt i Spedkost (4). Det ble stilt spørsmål om barnets kjønn, samt vekt og lengde ved fødsel og ved 6 måneder. I tillegg inkluderte spørreskjemaet spørsmål om morens alder, antall barn moren hadde født, morens sivilstatus, morens røykevaner og allergi/astma i familien.

Spørreskjemaet inneholdt også noen spørsmål i tillegg til de som var inkludert i Spedkost-spørreskjemaet, og disse var: moren og farens opprinnelsesland, deres utdanningsnivå, språkferdigheter, hvilket år de hadde innvandret til Norge og utdanningsnivå i opprinnelsesland.

Etter å ha gjennomført spørreskjemaintervjuet, ble mødrene bedt om å beskrive all mat og drikke som var gitt til barnet fra dagen før til barnet våknet samme dag. Dette forkortede 24-timers kostintervjuet ble brukt for å kunne kontrollere svarene fra matfrekvensspørreskjemaet til en viss grad.

Intervjuene ble gjennomført av kvinnelige feltarbeidere som snakket somali, arabisk og/eller kurdisk i tillegg til norsk og engelsk. Feltarbeiderne fikk en opplæring i alle aspekter ved gjennomføring av undersøkelsen, som hvordan intervjuene skulle gjennomføres, hvordan spørreskjemaene skulle fylles inn, samt etiske aspekter ved undersøkelsen. Intervjuene ble holdt så tett opp til barnas halvt års-dag som mulig, men mødrene bestemte selv hvor og når intervjuene skulle gjennomføres. Dersom mødrene ikke hadde mulighet til å stille til personlig intervju, ble det gjennomført telefonintervju.

2.2.1 Dataanalyser

Dataene fra matfrekvensspørreskjemaene og spørreskjema for bakgrunnsinformasjon ble manuelt lagt inn i CSPro versjon 5,0, og de ble deretter overført til SPSS versjon 22,0 og analysert.

Utdanningskategoriene ble delt inn kategorier basert på høyest fullførte utdanning av mor og far i både Norge og opprinnelsesland. Disse ble omkategorisert til fire kategorier som ble benyttet i analysene: Ingen utdanning, grunnskole, videregående skole og høyere utdanning.

De kontinuerlige variablene (bakgrunnsvariabler og variabler for inntak) var ikke normalfordelt er derfor presentert som median og 25- og 75-persentiler.

2.3 Utvalg – kvalitativ delstudie

Datainnsamlingen ble gjennomført fra oktober 2012 til mars 2013. En multi-rekrutteringsstrategi ble benyttet, og rekrutteringen var utført med strategisk utvelgelse.

Rekruttering av mødrene ble utført ved hjelp av 1) helsestasjoner i Oslo, Akershus og Buskerud, 2) lister fra folkeregisteret med mødre som bodde i Oslo, Akershus og Buskerud som hadde født mellom august 2012 og juli 2013, og 3) snøballmetoden. Mødrene kunne derfor bli nådd gjennom flere rekrutteringskanaler.

Informantene som hadde gjennomført intervju, mottok et gavekort på 150 kr.

Femten somaliske mødre og 14 mødre fra Irak var inkludert i den kvalitative studien.

2.4 Metode – kvalitativ delstudie

Dybdeintervju ble gjennomført ved bruk av en semi-strukturert intervjuguide. Intervjuguiden ble utviklet på norsk og engelsk.

Intervjuguiden fokuserte på morens kunnskap, oppfatning og forståelse i forbindelse med amming av spedbarna, inkludert fullamning, mating og tilleggs kost, samt deres opplevelser fra helsestasjon og råd gitt fra familie og andre.

Intervjuguiden hadde seks hovedtemaer:

- Ammepraksis
- Fullamning
- Introduksjon og overgang til mat
- Tilleggs kost
- Helsestasjon
- Råd gitt vedrørende mat til spedbarnet

Før hovedstudien ble det gjennomført tre pilotintervju. Intervjuene i hovedstudien ble gjennomført av opplærte masterstudenter med prosjektansvarlig tilstede. Tolker som snakket flytende somali, kurdisk og/eller arabisk i tillegg til norsk og engelsk, ble rekruttert til

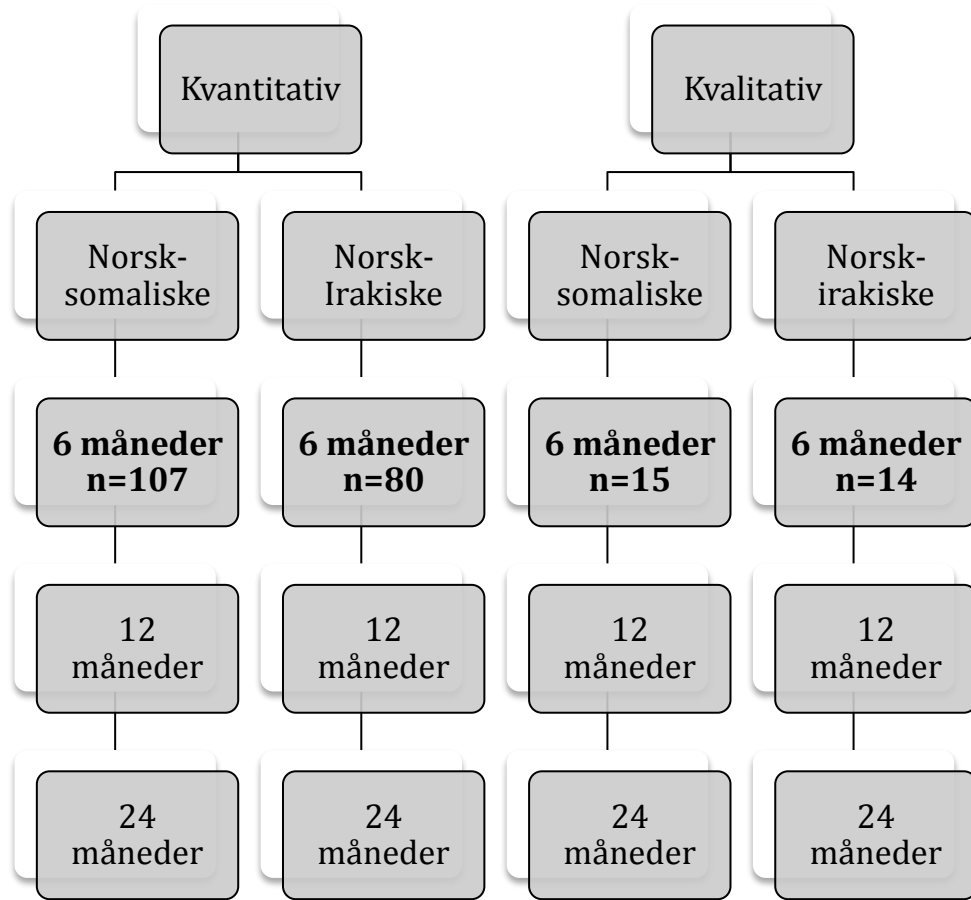
prosjektet. Tolkene spilte en viktig rolle i intervjuene, hvor språket kunne være en barriere. Både masterstudentene og tolkene gjennomgikk en opplæring.

Intervjuene fant sted hjemme hos informanten, på Fafo eller på kafe, og det var informanten som bestemte tid og sted. Intervjuene ble gjennomført på det språket moren foretrakk og tolk var tilstede der hvor moren ikke snakket norsk. Hvert intervju varte mellom 30 og 90 minutter. Båndopptaker benyttet ved alle intervjuene, og det ble tatt feltnotater for å notere innrykk og refleksjoner.

2.4.1 Dataanalyser

Informantene fikk et kodenavn for å sikre anonymitet. Intervjuene ble transkribert ordrett til norsk. Etter hver fullførte transkribering ble det gjennomført en kvalitetskontroll, ved å høre på båndopptakene en gang til for å være sikker på at alt var inkludert. Deretter ble transkripsjonene overført til programmet OpenCode hvor de ble kodet. Analysene fulgte prinsippene i Grounded Theory, noe som ga en systematisk tilnærming til analysene. Transkripsjonene ble lest gjennom for å få et overblikk, og deretter ble linje for linje kodet. Transkripsjonene ble deretter nærmere analysert og satt i kategorier.

2.5 Oversikt over utvalgene i begge delstudiene

Figur 2. Oversikt over mor-barn-par som deltok i delstudiene ved 6 måneder

3 Etiske betraktninger

InnBaKost ble godkjent av Regional komite for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK) Sør-øst i september 2012.

Mødrene mottok et informasjonsskriv med beskrivelse av prosjektet. Mødrene ble informert om at deltagelse var frivillig, og at de kunne trekke seg fra studien når som helst. Alle mødrene inkludert i studien signerte et samtykke til å delta i studien (vedlegg 1).

Informantene i den kvantitative delen fikk et ID-nummer for å sikre anonymitet. Mødrene i den kvalitative delen ble anonymisert ved å få et kodenavn.

4 Resultater – kvantitativ delstudie

4.1 Beskrivelse av utvalget

Totalt 107 norsk-somaliske og 80 norsk-irakiske 6-måneders gamle spedbarn var med i den kvantitative delstudien.

Språk de somaliske og irakiske mødrene ble intervjuet på, er vist i tabell 1 og 2.

Blant de norsk-somaliske barna var det flere gutter (60%) enn jenter (40%).

Det var jevnere fordeling mellom kjønn blant de norsk-irakiske spedbarna, hvor 48% var gutter og 52% var jenter (tabell 3).

Median vekt blant utvalget ved fødsel var 3350 g og 3405 g for henholdsvis de norsk-somaliske og norsk-irakiske spedbarna. Median lengde var 51 cm blant de norsk-somaliske og 50 cm blant de norsk-irakiske barna (tabell 3).

Mors alder (median verdi) var noe høyere blant de norsk-irakiske (32 år) enn de norsk-somaliske kvinnene (30 år). De irakiske kvinnene hadde også noe høyere median alder ved innvandring til Norge (23 år) enn de somaliske kvinnene (21 år). Flestparten av kvinnene var gift, men en høyere andel av de somaliske mødrene (20%) bodde alene med barnet sammenlignet med de irakiske (8%) (tabell 3).

En høyere andel av de somaliske kvinnene hadde ikke utdanning/grunnskole (72%) sammenlignet med de irakiske (35%). Kun 28% av de somaliske kvinnene hadde videregående skole/høyere utdanning, mens dette gjaldt 65% av de irakiske kvinnene (tabell 4). Trettifem prosent av de somaliske kvinnene studerte før graviditet, og 21% jobbet heltid. Blant de irakiske kvinnene var det 24% som studerte før graviditet og 37% som jobbet heltid (tabell 5).

Få av de somaliske mødrene (16%) og de irakiske mødrene (5%) snakket norsk hjemme (tabell 6 og 7). Blant begge grupper oppga 36% at de leste norske aviser hver dag (tabell 8), og 43% av de somaliske mødrene og 56% av de irakiske mødrene oppga å ha gode/veldig gode norsk-ferdigheter (tabell 9).

Nesten ingen av mødrene røykte i svangerskapet (96%), eller da barnet var 6 måneder gammelt (tabell 10).

Syttifem prosent av familien til de norsk-somaliske barna og 68% av de norsk-irakiske spedbarna hadde ikke astma eller allergi (tabell 11).

Ved 6 måneders alder var median vekt 8390 g blant de norsk-somaliske barna og 7790 g blant de norsk-irakiske spedbarna (tabell 12)

4.2 Amming

To prosent av de norsk-somaliske spedbarna og 1% av de norsk-irakiske spedbarna hadde aldri blitt ammet.

I første leveuke fikk 96% av de norsk-somaliske spedbarna morsmelk, enten som eneste drikke eller sammen med annen drikke, og 95% av de norsk-irakiske spedbarna mottok morsmelk første leveuke (tabell 13).

Ved tre ukers alder ble under halvparten av de norsk-somaliske (48%) og norsk-irakiske (39%) barna fullammet. Trettisyv prosent av de norsk-somaliske barna ble fullammet da de var 1 måned gamle, 21% ble fullammet ved 3 måneder og kun 7% da barna var 4 måneder. Da de norsk-somaliske barna var 5 måneder ble ingen fullammet. Blant de norsk-irakiske spedbarna ble 35% fullammet da barna var 1 måned gamle, 26% da de var 3 måneder og 10% da barna var 4 måneder. Ingen av de norsk-irakiske barna ble fullammet ved 6 måneders alder (tabell 14).

Ved seks måneders alder fikk 79% av de norsk-somaliske barna, og 58% av de norsk-irakiske barna morsmelk (tabell 14).

Både blant de somaliske (59%) og de irakiske (56%) mødrene var det flest som oppga «for lite melk» som viktigste grunn til ammeslutt blant de som ikke ammet/hadde sluttet å amme i løpet av første levehalvår. Trettito prosent av de somaliske mødrene oppga av barnet ikke ville mer som viktigste grunn til ammeslutt, mens bruk av medisin var oppgitt som viktigste grunn av 15% av de irakiske mødrene (tabell 15).

Median ammefrekvens ved 6 måneders alder var 6,5 ganger blant de norsk-somaliske og 8,5 ganger i døgnet blant de norsk-irakiske (tabell 16).

4.3 Introduksjonstidspunkt for vann, morsmelkerstatning og fast føde

Før 3 måneders alder var morsmelkerstatning introdusert til henholdsvis 55% og 46% av de norsk-somaliske og norsk-irakiske barna (tabell 17).

Vann ble introdusert til 44% av de norsk-somaliske og 43% av de norsk-irakiske barna før 3 måneders alder. Ved 6 måneders alder fikk alle de norsk-irakiske spedbarna vann, mens dette gjaldt 93% av de norsk-somaliske barna (tabell 18).

Tjueåtte prosent av de norsk-irakiske barna ble introdusert til juice, saft og lignende ved 5 måneders alder, sammenlignet med 6% av de norsk-somaliske (tabell 19).

Fast føde ble introdusert til 1% av de norsk-irakiske barna før 3 måneders alder, mens ingen av de norsk-somaliske hadde mottatt fast føde på samme tidspunkt. Fast føde ble introdusert ved 4 måneders alder hos 55% av de norsk-irakiske barna og 52% av de norsk-somaliske barna (tabell 20). Introduksjonstidspunkt for ulike typer fast føde er presentert i tabell 21 og 22.

4.4 Fast føde og drikke ved 6 måneders alder

Bruk av fast føde og drikke ved 6 måneders alder er presentert i tabell 23.

4.4.1 Morsmelkerstatning

Ved 6 måneders alder fikk 79% av de norsk-somaliske og 61% av de norsk-irakiske spedbarna morsmelkerstatning daglig eller ukentlig. Median inntak var 3 og 4 ganger per dag for henholdsvis de norsk-somaliske og norsk-irakiske barna (tabell 23). Type morsmelkerstatning som ble gitt, er presentert i tabell 24.

4.4.2 Kumelk og yoghurt

Ingen av spedbarna fikk kumelk som drikke ved 6 måneders alder.

4.4.3 Grøt

Ved 6 måneders alder fikk nesten alle de norsk-somaliske barna grøt (98%), mens dette gjaldt 89% av de norsk-irakiske barna. De fleste fikk industrifremstilt grøt, og dette gjaldt

97% og 88% for henholdsvis de norsk-somaliske og norsk-irakiske barna. Median inntak var 2 ganger daglig for begge gruppene (tabell 23). Ved tilberedning av grøt brukte flesteparten av mødrene vann som væske i grøt, og dette gjaldt 74% og 80% blant henholdsvis de somaliske og irakiske mødrene. Det var flere av de somaliske mødrene som brukte morsmelkerstatning i grøt (30%) sammenlignet med de irakiske mødrene (13%) (tabell 25).

Grøtmengde er presentert i tabell 26. Type industrifremstilte og hjemmelagde grøter som ble brukt er presentert i tabell 27.

4.4.4 Middagsmat

Middagsmat ble spist av 90% av de norsk-somaliske spedbarna, og 71% av disse fikk hjemmelaget middagsmat som hovedsakelig bestod av potet- og grønnsaksmos (tabell 28).

Åttititre prosent av de norsk-irakiske spedbarna spiste middag, og flest fikk hjemmelaget middag (74%). Også blant de norsk-irakiske spiste flest potet- og grønnsaksmos (tabell 28).

4.4.5 Frukt og bær

En stor andel av barna fikk frukt-/bærmos/-pure daglig eller ukentlig ved 6 måneders alder, og dette gjaldt 98% av de norsk-irakiske og 82% av de norsk-somaliske spedbarna. Begge gruppene fikk slik mos/pure median 1 gang per dag, blant brukere (tabell 23). Litt over halvparten av de norsk-somaliske fikk mos/pure på glass (65%), mens 26% fikk hjemmelaget. Femtinen prosent av de norsk-irakiske barna fikk mos/pure på glass, mens 80% fikk hjemmelaget fruktmos/pure (tabell 28).

4.4.6 Vann, saft, juice og annen drikke

Ved 6 måneders alder fikk alle de norsk-irakiske spedbarna vann, mens dette gjaldt 93% av de norsk-somaliske barna. Blant de norsk-somaliske spedbarna var median inntak av vann 2 ganger daglig, og blant de norsk-irakiske var median inntak 3 ganger, blant brukere (tabell 23).

Det var 8% og 19% av henholdsvis de norsk-somaliske og norsk-irakiske barna som fikk søtet drikke. Median inntak blant de norsk-somaliske var 1 gang om dagen, mens det var 0,3 ganger om dagen blant de norsk-irakiske barna (tabell 23).

4.4.7 Industrifremstilt og hjemmelaget barnemat

Flesteparten av barna spiste hjemmelaget middag, og dette gjaldt 71% av de norsk-somaliske og 74% av de norsk-irakiske spedbarna. Det var færre av barna som spiste hjemmelaget grøt da dette gjaldt kun 6% av de norsk-somaliske og 1% av de norsk-irakiske barna.

Blant de norsk-somaliske barna fikk 29% middagsmat som var industrifremstilt, blant de norsk-irakiske barna var det 36% (tabell 28).

4.4.8 Annen mat

Blant de norsk-irakiske barna fikk 33% brød ved seks måneders alder, mens det kun var 13% av de norsk-somaliske spedbarna som fikk brød. De norsk-irakiske barna fikk også mer yoghurt (29%) og kjeks/kaker (25%) sammenlignet med de norsk-somaliske hvor 12% og 3% fikk henholdsvis yoghurt og kjeks/kaker. De norsk-irakiske spedbarna fikk også is (4%) ved 6 måneders alder. To prosent av de norsk-somaliske spedbarna og 1% av de norsk-irakiske hadde fått honning i løpet av første levehalvår (tabell 23).

4.4.9 Økologiske produkter

Under halvparten av respondentene fra begge gruppene oppga at barnet vanligvis eller av og til mottok økologiske produkter som grøt/velling, frukt, middag og grønnsaker. Grøt/velling var det flest ga som økologisk mat, henholdsvis 18% og 23% blant de somaliske og irakiske mødrene. Sekstini prosent av mødrene fra Somalia og 80 % av mødrene fra Irak ga sjelden eller aldri økologiske grønnsaker til barna ved seks måneders alder (tabell 29).

4.5 Vitamin D-tilskudd/kosttilskudd

Alle de norsk-somaliske barna fikk regelmessig vitamin D, mens dette gjaldt 94% av de norsk-irakiske barna (tabell 30). Majoriteten ble introdusert til kosttilskudd ved 4-ukers alder (tabell 31). Flesteparten av de norsk-somaliske barna fikk tran (68%), mens majoriteten av de norsk-irakiske fikk vitamin D-dråper (53%) (tabell 32).

4.6 Matvarer som ble unngått

Mange respondenter oppga flere matvarer som ble unngått gitt til spedbarna på grunn av redsel for at barnet kunne reagere med allergi/intoleranse. Flest unngikk å gi barna egg og

dette gjaldt 6% og 14% for henholdsvis de somaliske og irakiske mødre. Andre matvarer nevnt var kumelk, glutenholdig mel, krydder og diverse frukt. Se tabell 33.

4.7 Problemer med spising/mat

Majoriteten av spedbarna hadde ikke hatt problemer med spising/mat, men 25% og 28% av henholdsvis de norsk-somaliske og norsk-irakiske barna hadde hatt problemer. Dårlig matlyst hos barnet var det hyppigste svaret mødrene oppga som problem (tabell 34).

4.8 Kanaler for informasjon og vurdering av informasjon

Mange av mødrene hadde mottatt informasjon om amming og spedbarnsernæring på helsestasjonen og 88% av de norsk-somaliske og 81% av de norsk-irakiske beskrev informasjonen de hadde fått der som svært nyttig eller nyttig. Fra begge gruppene svarte 69% at informasjon fra familie og kjente var svært nyttig eller nyttig (tabell 35 og 37).

Brosjyren "Mat for spedbarn" ble vurdert som svært nyttig/nyttig av 57% av de norsk-somaliske og 41% av de norsk-irakiske. Nesten halvparten av de norsk-irakiske (48%) svarte imidlertid at de ikke hadde fått denne brosjyren, mens dette gjaldt 35% av de norsk-somaliske mødrene (tabell 36 og 38).

Over halvparten av mødrene ønsket mer informasjon om spedbarnsernæring (66% av de norsk-somaliske og 69% av de norsk-irakiske mødrene) (tabell 39). Hvordan lage spedbarnsmat, valg av grøttypen, matallergi og tilleggs kost var temaer mødrene ønsket mer informasjon om (tabell 40).

4.9 Sammenligning av enkelte resultater fra InnBaKost 6 måneder

2013-14 og Spedkost 6 måneder 2006

En høyere andel av utvalget i Spedkost ble fullammet de første leveukene, sammenlignet med de norsk-somaliske og norsk-irakiske barna (tabell 41). Andel ammede var ganske likt for de to gruppene de første ukene (tabell 42). Figur 3 og 4 viser henholdsvis andel fullammede og ammede de første seks månedene blant utvalgene i Spedkost og InnBaKost.

Blant de norsk-somaliske og norsk-irakiske barna ble det introdusert morsmelkerstatning tidligere sammenlignet med utvalget i Spedkost. Femtifem prosent av de norsk-somaliske og

46% av de norsk-irakiske barna hadde fått morsmelkerstatning før de var tre måneder, mens dette gjaldt 22% av utvalget i Spedkost (tabell 43). Også vann ble introdusert tidligere blant de norsk-somaliske og norsk-irakiske barna, og henholdsvis 48% og 43% hadde fått vann før de var tre måneder gamle, sammenlignet med 14% blant utvalget i Spedkost (tabell 44). En høyere andel av de norsk-irakiske barna (37%) hadde blitt introdusert til juice, saft og lignende sammenlignet med de norsk-somaliske barna (16%) og utvalget i Spedkost (13%) (tabell 45).

Femtito prosent av de norsk-somaliske og 55% norsk-irakiske barna fikk introdusert fast føde ved 4 måneders alder, mens dette gjaldt kun 23% av utvalget i Spedkost ved samme alder (tabell 46). Andel brukere av ulike matvarer ved 6 måneders alder blant norsk-somaliske og norsk-irakiske barn sammenlignet med Spedkost 2006 er presentert i tabell 47. En større andel av utvalget i Spedkost (84%) fikk industrifremstilt middag, sammenlignet med de norsk-somaliske (29%) og norsk-irakiske barna (36%). Kun 4% av utvalget i Spedkost fikk hjemmelaget middagsmat, mens 71% av de norsk-somaliske og 74% norsk-irakiske fikk hjemmelaget middagsmat – hovedsakelig potet og grønnsaksmos (tabell 48).

En litt lavere andel av de norsk barna fikk vitamin D-tilskudd ved seks måneders alder (82%) sammenlignet med de norsk-somaliske (100%) og norsk-irakiske barna (94%) (tabell 49).

5 Resultater – kvalitativ delstudie

5.1 Beskrivelse av utvalget

De femten mødrene fra Somalia i den kvalitative delstudien var i alderen 21-35 år gamle. Tretten av mødrene var født i Somalia, de to andre ble født i Kuwait og Zambia, men hadde foreldre fra Somalia. Nesten alle mødrene var gift og hadde mer enn ett barn. Alle kvinnene bodde i Oslo og Akershus. Kvinnenes utdanning varierte, og fire hadde kun fullført grunnskole i Somalia, mens seks av kvinnene var under eller hadde høyere utdanning.

De fjorten irakiske kvinnene var i alderen 21-40 år, og majoriteten var i midten av 20-årene. Halvparten av mødrene var førstegangsfødende, og alle kvinnene var i fødselspermisjon ved intervju tidspunktet. Alle utenom en kvinne var gift, og alle utenom en kvinne var født i Irak. Mødrene ble rekruttert fra Oslo, Akershus, Østfold og Vestfold. Over halvparten av kvinnene hadde høyere utdanning. De irakiske kvinnene hadde bodd i Norge fra 2-22 år.

5.2 Ammepraksis

Alle de somaliske og irakiske mødrene oppga at de hadde gitt kolostrum på sykehuset. De fleste oppga at de visste det var lurt å i barnet kolostrum.

«Det (kolostrum) var noe sykepleieren forklarte, men jeg visste det fra før og det er kjent i arabiske land, det (kolostrum) inneholder næringsrike stoffer og det vet jeg. Selv om det er konflikt (krig) i hjemlandet, er det noe vi (irakere) prøver å fremme, at amming er viktig, og at flaske er en no go... og det (amming) er veldig kritisk fra fødsel til seks måneder, an man bør amme, selv om de (mødre som har stoppet å amme) sier at de ikke har prøvd. Man bør prøve så godt man kan.»

- Aylin, 32 år fra Irak

To somaliske mødrene hadde kun ammet på sykehuset, og to hadde aldri fullammet barna sine. Fire somaliske mødre hadde stoppet å amme ved intervju tidspunktet, og to av disse hadde stoppet å amme da barnet var 3 måneder. Ingen av de somaliske mødrene fullammet i seks måneder, men en av mødrene hadde fullammet barnet i fem måneder. Imidlertid ammet majoriteten av de somaliske mødrene ved intervju tidspunkt, og hadde intensjon om å amme i ett år.

Halvparten (n=7) av de irakiske mødrene ammet fortsatt ved intervjutidspunkt. Mange av mødrene ammet fordi det var vanlig å gjøre i Irak. Alle mødrene fra Irak var muslimer, og halvparten av dem oppga at de ammet på grunn av koranen. Koranen sier at de skal amme i to år, men noen av mødre oppga at tenner og ikke tilstrekkelig med melk avgjorde hvor lenge de kom til å amme. Kun tre av de irakiske mødrene fullammet barna i 4-5 måneder, to av disse mødrene hadde barn fra før. Fem av mødrene fullammet fra to til fem måneder, før de introduserte annen mat eller drikke.

«...vi er muslimer. I vår kultur og religion sier man at man må amme i to år... helt ærlig, det er tøft, men Koranen sier at det beskytter mot mange sykdommer når barna blir eldre»

- *Ayanna, 25 år fra Somalia*

«Jeg har lest om det (amming) selv og jeg har alltid vært bestemt på at jeg skal amme barna mine frem til de er 1 år, eller så lenge som mulig og de fortsatt vil.»

- *Caaliyah, 28 år fra Somalia*

De fleste mødrene i studien hadde en positiv innstilling til å amme barna. Både fordi det var fordeler ved å amme, men også at det var naturlig gjøre. Til tross for at mødrene var positive til amming fortalte noen av mødrene om utfordringer knyttet til dette.

«Ja, når han (barnet mitt) kom hjem (fra sykehuset) ammet jeg ham, men det var ikke nok for ham, han skrek og gråt som at han ville ha mer, så jeg pleide å gi han (morsmelkerstatning)»

- *Leylo 33 år, Fra Somalia*

«Det er forskjellig, noen (mødre) har masse melk og andre ikke så mye... det er ikke noe du kan gjøre..»

- *Turiba 24 år, fra Somalia*

Lite kunnskap eller hjelp til å overvinne utfordringene kan ha påvirket noen av mødrene til å slutte med fullamming eller amming. Utilstrekkelig melk eller barnets vilje til å amme var de vanligste problemene som ble nevnt. Andre utfordringer kunne være at det var problematisk å amme offentlig, hektisk hverdag med skole eller jobb, smerter ved amming eller at barnet

ikke ville etter at barnet hadde prøvd flaske. Morsmelkerstatning ble gitt til barnet dersom mødrene støtte på utfordringer knyttet til amming.

«Jeg har tre barn, jeg er stresset, jeg har ikke tid til å amme.. jeg må gi morsmelkerstatning siden jeg har mye å gjøre.»

- *Turiba, 24, fra Somalia*

«Det er veldig vanskelig når jeg bor her. Masse ting å gjøre. Jeg må gjøre alt. I Irak alle gjør noe i huset. Alle hjelper [til]. I Norge, er bare meg(.....) mannen min jobbe, må jobbe, han hjelper, men ikke som mamma og søstre.»

- *Latifa, 40 år, fra Irak*

Lite støtte fra helsestasjonen til å overkomme problemene kan ha påvirket mødrene til å stoppe med ammingen, eller introdusere tilleggskost. I tillegg opplevde flere press fra familie eller venner om å gi barna morsmelkerstatning eller vann. Dersom mødrene opplevde utfordringer knyttet til amming, i tillegg til oppmuntring fra miljø kan dette ha påvirket mødrene til å slutte med fullamming. Flesteparten av mødrene ammet hovedsakelig, mens de introduserte vann, sukkervann og morsmelkerstatning til spedbarna.

Mødrenes oppfatning av fullamming varierte. Alle mødrene var trolig ikke informert om hva fullamming var, da det kom frem at noen mødre trodde fullamming var å gi morsmelk til hvert måltid. Flere svarte at de fullammet barna, men i intervjuet kom det frem at barnet hadde blitt introdusert til grøt, frukt, grønnsaker, morsmelkerstatning og vann.

«Jeg fullammer han (barnet mitt), men noen ganger når vi er ute og jeg er på bussen, eller jeg ikke har mulighet til å amme han, på grunn av klærne mine, så gir jeg han litt morsmelkerstatning.»

- *Hani, 35 år fra Somalia*

«Du tenker bare pupp? 6 måneder. Fra han var 4 måneder har jeg introdusert litt smaksprøver. Det har vært sånn en teskje. Ikke sånn at han blir mett av.»

- *Sofia 28 år fra Irak*

«Nei, som jeg sa tidligere, jeg fullammer, men jeg gir henne. Jeg har begynt å gi henne små to-tre teskjeer med grøt, littegrann, bare for å gjøre henne kjent med en annen smak. Det har vært veldig bra, hun er veldig glad i mat.»

- Taliso, 23 fra Somalia

5.3 Morsmelkerstatning og tilleggskost

Morsmelkerstatning og vann var vanlig å gi til spedbarna fra de var 3 måneder gamle. Åtte av de irakiske kvinnene introduserte morsmelkerstatning tidlig. Noen av disse introduserte morsmelkerstatning rett etter fødsel. Da de norsk-somaliske barna var tre måneder fikk majoriteten av utvalget hovedsakelig morsmelk, men fikk morsmelkerstatning og vann i tillegg. Noen av mødrene følte de måtte gi morsmelkerstatning til barna siden de gråt mye og virket utilfreds etter amming. Mødrene hadde mottatt råd fra helsestasjonen om å introdusere morsmelkerstatning ved ammeproblemer.

Noen av mødrene fortalte at det var vanlig å introdusere kumelk og sukkervann i tidlig alder i Somalia. Mødrene fra Irak hadde sukker i vannet fordi det skulle hjelpe mot magesmerter. Blant mødrene var det også en oppfatning av at barna trengte vann i tillegg til morsmelk. Mange visste at morsmelk inneholdt vann, men trodde ikke at dette var nok og ga derfor vann i tillegg. Råd om å gi vann kom fra familie og venner.

«Jeg tror at han (barnet mitt) kanskje blir litt tørst av bare morsmelk.»

- Ayanna 25, fra Somalia

«Moren min forteller meg alltid at jeg burde gi vann til henne (spedbarnet), selv om det ikke er behov for det i begynnelsen, hun (spedbarnet) får fortsatt vann...»

- Freshta 26 år, fra Irak

De fleste hadde latt barna smake på mat i 4-6 måneders alder, og fulgte helsestasjonens råd om grøt som barnets første måltid. Grøt, moste grønnsaker og frukt var de vanligste matvarene som ble introdusert til spedbarna ved 4 måneders alder. Det var ulike grunner til at mødrene introduserte tilleggskost. Noen ønsket å tilvenne spedbarna til annen mat, mens noen hadde fått informasjon fra helsestasjon om at de kunne introdusere mat. Noen av

mødrene synes barna var for små til å få mat, men de ga små smaksprøver til barna slik at barnet gradvis ble vant til mat.

«Jeg tror det er bra å fullamme, men jeg tror også at man kanskje bør introdusere ulike matprøver litt tidligere sånn som med min sønn, jeg begynte å introdusere litt til ham da han var 4 måneder, men bare en liten smaksprøve. Og det tok lang tid før han likte maten.»

- Sharifa 21 år fra Somalia

«Ja, hun (barnet mitt) drakk bare morsmelkerstatning da hun var fire måneder gammel, og når jeg følte at hun trengte noe annet så introduserte jeg mat eller grøt i det minste, og når jeg spurte helsestasjonen, sa de at jeg kan begynne å introdusere det ved fire måneder og anbefalte det.»

- Muriyo 25 år fra Somalia

Majoriteten av mødrene laget hjemmelaget barnemat, de mente dette var bedre å gi til baret enn industrifremstilt barnemat. De forklarte dette med at de var usikre på hvor ferske disse produktene var. I maten de lagde selv visste de hva som var i maten, og at dette var ferskere.

«Nei..nei, jeg liker det ikke, nei jeg vet ikke hvor lenge det har vært der. Hvis barnet mitt skulle spise noe, så tror jeg det bør lages der og da, ferskt (fersk tillaget)»

- Idil 25 år fra Somalia

Den hjemmelagde middagsmaten bestod som oftest av moste grønnsaker, som poteter, gulrøtter og brokkoli. De fleste norsk-irakiske barna fikk også en typisk irakisk rett som bestod av suppe med grønnsaker og kjøtt.

To at de irakiske mødrene ga barna vanligvis industrifremstilt. Noen somaliske mødre nevnte at det var flere matvalg i Norge sammenlignet med Somalia, og at i Norge var maten merket og laget for spesifikke aldersgrupper.

5.4 Kilder til Informasjon

Mødrene kombinerte råd og informasjon om ernæring fra ulike kilder som bøker, internett, helsestasjon, lege, venner og familie. Kun noen av de irakiske mødrene nevnte brosjyrer de

hadde fått på helsestasjonen. Språk og tilgjengelighet var en faktor som spilte en rolle for hvem de oppsøkte når de trengte råd. Kvinnenes egne mødre/svigmødre kunne derfor være enklere å oppsøke enn helsestasjonen. De somaliske mødre som ikke snakket norsk flytende (n=6), satte pris på råd fra helsestasjon mest, i tillegg til råd fra sine mødre.

Kvinnene med flere barn kombinerte det de allerede visste om spedbarns ernæring med råd fra helsestasjon og nettverket. Førstegangsfødende satte mer pris på råd fra helsestasjonen enn de mødre med flere barn. Noen av mødre syntes det var stressende miljø på helsestasjon og at de kunne nøle med å stille spørsmål, men flesteparten var fornøyd med servicen generelt på helsestasjonen og hadde tillit til dem som jobbet der. Imidlertid følte noen at de ikke fikk nok oppmerksomhet når det gjaldt hva de hadde behov for å diskutere, og at fokuset til helsesøster var på barnets vekt, høyde og barnets utvikling. Hvor mye råd og hjelp de fikk på helsestasjonen varierte fra helsestasjon til helsestasjon.

«(Jeg hadde problemer med amming) Jeg spurte om hjelp selv om jeg er en erfaren mor. Jeg spurte om de kunne hjelpe meg, men det var aldri tid.»

- Timiro, 35 år fra Somalia

«Jeg får informasjon fra familien men jeg stoler på helsesøsteren mest fordi hun er utdannet på feltet.»

- Shayan 33 år fra Irak

Noen av mødre hadde ikke fått spesifikk informasjon vedrørende fordelene av amming og fullamming. Halvparten av de somaliske mødre som var med i studien, hadde ikke fått informasjon fra helsestasjon om når tilleggs kost kunne introduseres.

Majoriteten av mødre opplevde at rådene de mottok på helsestasjon noen ganger var motstridende de rådene de mottok fra familie og venner. Dette gjaldt hovedsakelig råd om introduksjon av vann og morsmelkerstatning. Motstridende råd gjorde mødre forvirret og usikre på hva de skulle gi barnet. I det somaliske miljøet ble kvinnene oppfordret til å gi barnet vann og morsmelkerstatning ved 3 måneders alder eller tidligere. Mens helsestasjonens råd var at barnet ikke trengte vann dersom det ble ammet. Noen av mødre fulgte rådene fra familie og venner, og sluttet å amme barna sine for å gi dem

morsmelkerstatning i stedet. Mens andre mødre trosset rådene fra de somaliske miljøene og fulgte egen kunnskap, og denne gruppen bestod av flere-barns-mødre.

«...jeg hørte på moren min. Hun er ikke kun min lærer men hun har også tre barn og vet alt. Jeg får råd fra helsestasjonen om at jeg bør amme og gi mat, og hva slags mat jeg bør gi. Men all (den nyttige) informasjonen får jeg fra moren min og svigermor.»

- Hana 25 år fra Irak

6 Oppsummering

Amming

De fleste barna som var med i den kvantitative delen av studien hadde blitt ammet, men under halvparten av barna i utvalget ble fullammet ved tre uker, og ingen ble fullammet ved 6 måneder. I intervjuene ved i den kvalitative delen av studien varierte mødrenes oppfatning av fullamming, og mødrene trodde de fullammet selv om barnet hadde mottatt tilleggskost.

I begge delstudiene ble for lite melk hos mor oppgitt som den viktigste årsaken til at fullamming/ammning opphørte.

Tilleggskost

I den kvantitative delstudien hadde mange av barna blitt introdusert for morsmelkerstatning innen de fylte 3 måneder. Dette resultatet ble belyst i den kvalitative delstudien, hvor noen av mødrene forklarte at de ga morsmelkerstatning ved siden av amming fordi de trodde ikke barnet var tilfreds med kun morsmelk. Vann ble også gitt ved 3 måneders alder, eller tidligere, fordi mødrene trodde barnet hadde behov for vann.

Fast føde ble i størst grad introdusert ved 4 måneders alder blant utvalget i den kvantitative delstudien. Grøten som ble gitt var oftest industrifremstilt, men middagen var stort sett hjemmelaget. I den kvalitative delstudien opplyste de fleste mødrene at de foretrakk hjemmelaget middagsmat til barna, fordi de mente denne var ferskere og bedre for barnet.

Informasjon

Helsestasjon var oppgitt som den viktigste og mest nyttige informasjonskanalen blant begge grupper av mødre i den kvantitative delen. Dernest oppga de informasjon fra familie og kjente som viktig og nyttig. Noen av mødrene som var med i den kvalitative delen syntes miljøet på helsestasjon kunne være stressende, og de fleste mødrene rapporterte at rådene de mottok på helsestasjon ofte var motstridene fra de rådene de mottok fra familie og kjente. Funnene gir kunnskap om mødre med innvandringsbakgrunn sin praksis og erfaring rundt amming og tilleggskost. Helsestasjon har en stor mulighet til å fremme god ammepraksis og et godt kosthold til innvandrere, siden dette er råd de stoler på.

7 Litteratur

1. World Health Organization (2008) *Indicators for assessing infant and young child feeding practices. Conclusions of a consensus meeting held 6-8 November 2007 in Washington DC, USA*. Geneva: World Health Organization.
2. Statistisk sentralbyrå (2014). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, 1. januar 2014*. Var tidligere tilgjengelig på:
<https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef> (besøkt i 2014)
3. Helsedirektoratet (2016). *Nasjonal faglig retningslinje for spedbarnsernæring*. Oslo: Helsedirektoratet.
4. Øverby NC, Kristiansen AL, Andersen LF, Lande B. *Spedkost 6 måneder. Landsomfattende kostholdsundersøkelse blant 6 måneder gamle barn. Spedkost 2006-2007*. Oslo: Helsedirektoratet 2008.
5. Statistisk sentralbyrå. *Befolkning 1. januar 2012 og 2013 og endringer i 2012, i henhold til innvandringskategori og landbakgrunn, i absolutte tall. Personlig kommunikasjon, 2013*.
6. Grewal NK, Andersen LF, Sellen DW, Mosdøl A, Torheim LE (2015). Breast-feeding and complementary feeding practices in the first 6 months of life among Norwegian-Somali and Norwegian-Iraqi infants: the InnBaKost survey. *Public Health Nutrition*. doi: 10.1017/S1368980015001962

8 Oversikt over tabeller og figurer

Tabell 1. Språk de somaliske mødre ble intervjuet på, andeler i %, n=107.

Tabell 2. Språk de irakiske mødrene ble intervjuet på, andel i %, n=80.

Tabell 3. Beskrivelse av deltagere i InnBaKost, andeler i % og median (25p,75p) for barnets vekt og lengde og mors alder, alder ved innvandring til Norge og antall år bodd i Norge.

Tabell 4. Høyeste fullførte utdanning blant mødre og fedre, andeler i %.

Tabell 5. Mors arbeidssituasjon før barnet ble født, andeler i %.

Tabell 6. Hva slags språk de somaliske kvinnene oppgir at de snakker hjemme, andeler i %.

Tabell 7. Hva slags språk de irakiske kvinnene oppgir at de snakker hjemme, andeler i %.

Tabell 8. Andel (%) av mødrene som leste norske aviser.

Tabell 9. Andel (%) av mødrenes rangering av egne norskspråklige ferdigheter.

Tabell 10. Andel (%) av mødrene som røykte i svangerskapet, andel som røykte da barnet var 6 måneder gammelt og om barnet oppholdt seg i rom der det ble røyket.

Tabell 11. Andel (%) av spedbarna som har foreldre og/eller søsken med astma/allergi.

Tabell 12. Vekt og lengde ved 6 måneders alder blant jenter og gutter, median (25p,75p).

Tabell 13. Andel (%) av spedbarna som fikk morsmelk og annen drikke i første leveuke.

Tabell 14. Andel (%) fullammede spedbarn i første levehalvår.

Tabell 15. Grunner til at mødrene ikke ammet/sluttet å amme blant de som ikke har ammet/sluttet å amme i første levehalvår, i andeler i %.

Tabell 16. Fordeling av ammefrekvens (ganger per døgn) blant spedbarna som ble ammet ved 6 måneders alder.

Tabell 17. Introduksjonstidspunkt for morsmelkerstatning første levehalvår.

Tabell 18. Introduksjonstidspunkt for vann første levehalvår.

Tabell 19. Introduksjonstidspunkt for juice, saft og lignende første levehalvår.

Tabell 20. Introduksjonstidspunkt for fast føde i første levehalvår.

Tabell 21. Introduksjonstidspunkt for ulike typer fast føde i første levehalvår, norsk-somaliske barn (n=107).

Tabell 22. Introduksjonstidspunkt for ulike typer fast føde i første levehalvår, norsk-irakiske barn (n= 80).

Tabell 23. Andel (%) brukere av hovedgruppene av matvarer ved 6 måneders alder og frekvens (ganger per dag) blant brukere av de enkelte matvaretypene, median.

Tabell 24. Andel (%) brukere av ulike typer morsmelkerstatning ved 6 måneders alder.

Tabell 25. Andel (%) brukere av ulike typer væske ved koking/tilberedning av grøt ved 6 måneders alder.

Tabell 26. Fordeling av mengde industrifremstilt grøt per måltid ved 6 måneders alder blant brukere av industrigrøt, andeler i %.

Tabell 27. Andel (%) av respondentene som oppga å benytte industrifremstilt grøt fra ulike produsenter blant brukere av industrigrøt.

Tabell 28. Andel (%) brukere av ulike typer industrifremstilt og hjemmelaget middagsmat/annen mat ved 6 måneders alder og frekvens (ganger per dag) blant brukere av de enkelte matvaretypene.

Tabell 29. Andel (%) av respondenter som oppga å benytte økologiske produkter ved 6 måneders alder.

Tabell 30. Andel (%) av spedbarna som fikk vitamin D-tilskudd/annet kosttilskudd.

Tabell 31. Introduksjonstidspunkt for vitamin D-tilskudd i første levehalvår, andeler i %.

Tabell 32. Andel (%) brukere, frekvens (ganger per dag) og mengde (ml/dråper per dag) av vitamin D-tilskudd eller annet kosttilskudd ved 6 måneders alder blant brukere av de enkelte tilskuddene.

Tabell 33. Matvarer det kunne være aktuelt å gi barnet ved 6 måneders alder, men som ble unngått fordi man var redd barnet kunne reagere med allergi/intoleranse, andeler i %

Tabell 34. Andel (%) av spedbarna som hadde hatt problemer med spising/mat

Tabell 35. Kanaler for informasjon om amming/spedbarnsernæring og mødrenes vurdering av nytten, andeler i %, somaliske n=107

Tabell 36. Andel (%) av mødrene som har fått ulikt informasjonsmateriell og vurdering av dette, somaliske n=107.

Tabell 37. Kanaler for informasjon om amming/spedbarnsernæring og mødrenes vurdering av nytten, andeler i %, irakiske n=80.

Tabell 38. Andel (%) av mødrene som har fått ulikt informasjonsmateriell og vurdering av dette, irakiske n=80

Tabell 39. Andel (%) av mødrene som ønsket mer informasjon om spedbarnsernæring.

Tabell 40. Tema det særlig var ønsket mer informasjon om i forbindelse med spedbarnsernæring, andeler i %.

Tabell 41. Andel (%) fullammede spedbarn i første levehalvår blant barna i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

Tabell 42. Andel (%) fullammede spedbarn i første levehalvår blant barna i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

Tabell 43. Introduksjonstidspunkt for morsmelkerstatning første levehalvår blant barna i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

Tabell 44. Introduksjonstidspunkt for vann første levehalvår blant barna i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

Tabell 45. Introduksjonstidspunkt for juice, saft og lignende første levehalvår blant barna i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

Tabell 46. Introduksjonstidspunkt for fast føde i første levehalvår blant barna i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

Tabell 47. Andel (%) brukere av hovedgruppene av matvarer ved 6 måneders alder i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

Tabell 48. Andel (%) brukere av ulike typer industrifremstilt og hjemmelaget middagsmat/annen mat ved 6 måneders alder og frekvens (ganger per dag) blant brukere av de enkelte matvaretypene i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

Tabell 49. Andel (%) av spedbarna som fikk vitamin D-tilskudd/annet kosttilskudd i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

Figur 3. Andel fullamde de første 6 måneder. Data fra InnBaKost 6 måneder 2013-14 og Spedkost 6 måneder 2006.

Figur 4. Andel ammede de første 6 måneder. Data fra InnBaKost 6 måneder 2013-14 og Spedkost 6 måneder 2006.

9 Tabeller og figurer

Tabell 1. Språk de somaliske mødre ble intervjuet på, andeler i %, n=107.

Språk intervju	Andel av mødrene (%)
Somali	69
Norsk	30
Engelsk	1

Tabell 2. Språk de irakiske mødrene ble intervjuet på, andel i %, n=80.

Språk intervju	Andel av mødrene (%)
Kurdisk	50
Norsk	25
Arabisk	25

Tabell 3. Beskrivelse av deltagere i InnBaKost, andeler i % og median (25p,75p) for barnets vekt og lengde og mors alder, alder ved innvandring til Norge og antall år bodd i Norge.

Bakgrunnsvariabel	Norsk-somaliske barn (n=107) ¹	Norsk-irakiske barn (n=80) ²
Kjønn		
Gutter	60	48
Jenter	40	52
Fødselsvekt		
<2500	10	6
2500-3500	51	54
>3500	39	40
Vekt ved fødsel, g	3350 (3082,3705)	3405 (3044,3707)
Lengde ved fødsel, cm	51 (49,52)	50 (49,51)
Svangerskapslengde (uker)		
<30	3	1
30-37	20	15
≥38	77	84
Mor		
Mors alder	30 (27,33)	32 (27,37)
Alder ved innvandring til Norge	21 (14,25)	23 (18,29)
Antall år bodd i Norge	10 (5,14)	7 (4,13)
Antall barn mor har født		
1 barn	28	29
2 barn	18	35
3 barn	22	21
4 eller flere barn	31	15
Mors sivilstatus		
Samboer	7	2
Gift	72	90
Bor alene med barnet/barna	20	8

¹Antall ubesvarte norsk-somaliske: Barnets fødselsvekt (4), lengde ved fødsel (9), vekt ved 6 måneder (8), lengde ved 6 måneder(14), antall barn mor født (1). ²Antall ubesvarte norsk-irakiske: Barnets fødselsvekt (2), lengde ved fødsel (9) vekt ved 6 måneder (4), lengde ved 6 måneder (4) svangerskapslengde (1) og mors alder ved innvandring til Norge og antall år bodd i Norge (3).

Tabell 4. Høyeste fullførte utdanning blant mødre og fedre, andeler i %.

Høyeste fullførte utdanning	Andel av mødrene		Andel av fedrene	
	Somaliske (n=107)	Irakiske (n=80)	Somaliske (n=107) ¹	Irakiske (n=80)
Ingen utdannelse /grunnskole	72	35	33	25
Videregående skole /høyere utdanning	28	65	53	69
Vet ikke	-	-	14	6

¹Antall ubesvarte: Utdannelse somaliske fedre (2)

Tabell 5. Mors arbeidssituasjon før barnet ble født, andeler i %.

Mors arbeidssituasjon	Somaliske mødre (n=107)	Irakiske mødre (n=80)
Student	35	24
Utearbeidende, heltid	21	37
Hjemmearbeidende	19	16
Utearbeidende, deltid	9	10
Sykemeldt før graviditet	4	3
Permisjon	1	5
Uføretrygghet	-	1
Arbeidsledig	1	-
Annet	10	4

Tabell 6. Hva slags språk de somaliske kvinnene oppgir at de snakker hjemme, andeler i%.

Språk hjemme	Somaliske mødre (n=107)
Somali	86
Norsk	12
Engelsk	1
Annet	1

Tabell 7. Hva slags språk de irakiske kvinnene oppgir at de snakker hjemme, andeler i %.

	Irakiske mødre (n=80)
Språk hjemme	
Kurdisk	59
Arabisk	36
Norsk	5

Tabell 8. Andel (%) av mødrene som leste norske aviser.

	Andel (%)	
	Somaliske mødre (n=107)	Irakiske mødre (n=80)
Leser norske aviser		
Nei, aldri	24	28
Ja, < 1 gang per måned	9	13
Ja, 1-4 ganger per måned	11	7
Ja, 1 gang per uke	20	16
Ja, nesten hver dag	36	36

Tabell 9. Andel (%) av mødrenes rangering av egne norskspråklige ferdigheter.

	Andel (%)	
	Somaliske mødre (n=107)	Irakiske mødre (n=80)
Norske språkferdigheter		
Veldig bra	19	17
Bra	24	39
Middels	38	29
Dårlig	10	11
Veldig dårlig	9	4

Tabell 10. Andel (%) av mødrene som røykte i svangerskapet, andel som røykte da barnet var 6 måneder gammelt og om barnet oppholdt seg i rom der det ble røyket.

Bakgrunnsvariabel	Somaliske mødre (n=107)	Irakiske mødre (n=80)
Røykte i svangerskapet		
Nei	96	96
Ja, men sluttet i 1. trimester	2	1
Ja, men sluttet i 2. trimester	1	-
Ja, 1-9 sigaretter per dag	1	3
Røykte da barnet var 6 måneder		
Nei	96	95
Ja, av og til (ikke hver dag)	1	1
Ja, 1-9 sigaretter per dag	3	4
Oppholder barnet seg i et rom hvor noen røyker		
Nei	100	100

Tabell 11. Andel (%) av spedbarna som har foreldre og/eller søsken med astma/allergi.

Astma/allergi hos barnets foreldre eller søsken¹	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)
Nei, mor/far/søsken har/har ikke hatt astma/allergi	75	68
Søsken har/har hatt astma/allergi	13	14
Mor har/har hatt astma/allergi	12	18
Far har/har hatt astma/allergi	3	10

¹Flere enn ett svar kunne rapporteres, slik at summen blir over 100%

Tabell 12. Vekt og lengde ved 6 måneders alder blant jenter og gutter, median (25p,75p).

Barnets vekt og lengde	Norsk-somaliske barn (n=107)¹		Norsk-irakiske barn (n=80)²	
	Jenter (n=43)	Gutter (n=64)	Jenter (n=42)	Gutter (n=38)
Vekt, g	8390 (7455, 9450)		7790 (7101, 8487)	
Lengde, cm	70 (67, 73)		68 (66, 69)	
Vekt, g	8100 (7280, 9250)	8520 (7502, 9650)	7410 (6891, 7921)	8405 (7675, 8966)
Lengde, cm	68 (66, 72)	71 (68, 73)	67 (65, 68)	69 (66, 71)

¹Antall ubesvarte: norsk-somaliske jenter: vekt (4), lengde (5), gutter: vekt (4), lengde (9).

²Antall ubesvarte: norsk-irakiske gutter vekt (4), lengde (4).

Tabell 13. Andel (%) av spedbarna som fikk morsmelk og annen drikke i første leveuke.

Drikke første leveuke ²	Andel av spedbarna (%)	
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80) ¹
Morsmelk	96	95
Morsmelkerstatning	26	31
Vann	5	11
Sukkervann	3	7
Annet ³	2	3

¹Antall ubesvarte: norsk-irakiske (1). Andeler er beregnet ut i fra antall som har svart på spørsmålet. ²Flere enn én type melk og annen drikke kunne rapporteres, slik at summen blir over 100%. ³Annet: Spesiell melk for nyfødte, Vann fra Mekka + dadler, melk fra sykehuset.

Tabell 14. Andel (%) fullammede spedbarn i første levehalvår.

Barnets alder	Andel fullammede ¹ (%)		Andel ammede ² (%)	
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)
1 uke	65	46	98	96
2 uker	54	40	98	95
3 uker	48	39	98	91
4 uker	37	35	97	88
5 uker	37	34	97	88
6 uker	35	34	97	84
2 måneder	28	33	95	80
2,5 måneder	27	29	95	78
3 måneder	21	26	93	76
3,5 måneder	19	25	93	74
4 måneder	7	10	88	70
4,5 måneder	5	8	88	65
5 måneder	-	3	85	64
5,5 måneder	-	1	83	59
6 måneder	-	-	79	58

¹ Fullammede spedbarn fikk kun morsmelk og eventuelt kosttilskudd. ² Ammede spedbarn fikk morsmelk enten alene eller sammen med annet (f eks vann, morsmelkerstatning eller tilleggskost). Inkluderer fullammede spedbarn.

Tabell 15. Grunner til at mødrene ikke ammet/sluttet å amme blant de som ikke har ammet/sluttet å amme i første levehalvår, i andeler i %.

	Viktigste grunn (%)		Nest viktigste grunn (%)	
	Norsk-somaliske (n=22)	Norsk-irakiske (n=34)	Norsk-somaliske (n=22) ¹	Norsk-irakiske (n=34)
For lite melk	59	56	19	17
Barnet ville ikke	32	12	19	17
Sugeproblemer	-	3	-	6
Mor syk/ medisinbruk	-	15	-	3
Såre brystvorter	-	2	10	3
Barnet bet/hadde fått tenner	-	-	-	3
Ble rådet til å slutte	-	3	-	9
Andre grunner	5	9	-	15
Vet ikke	-	-	38	15
Ubesvart	5	-	14	12

Tabell 16. Fordeling av ammefrekvens (ganger per døgn) blant spedbarna som ble ammet ved 6 måneders alder.

Ammefrekvens ved 6 måneders alder	Andel (%) av spedbarna som ble ammet	
	Norsk-somaliske barn (n=85)	Norsk-irakiske barn (n=46) ¹
1 gang per døgn	-	2
2-3 ganger per døgn	14	2
4-5 ganger per døgn	23	11
6-7 ganger per døgn	24	24
8-9 ganger per døgn	25	20
10 eller flere ganger per døgn	14	37
Median, ganger/døgn	6,5 ganger/døgn	8,5 ganger /døgn

¹ Antall ubesvarte: norsk-irakiske (2). Andeler er beregnet ut i fra antall som har svart på spørsmålet.

Tabell 17. Introduksjonstidspunkt for morsmelkerstatning første levehalvår.

Barnets alder ved introduksjon av morsmelkerstatning	Andel av spedbarna som fikk MME (%)	
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)
< 3 måneder	55	46
3 måneder / 3,5 måneder	7	5
4 måneder / 4,5 måneder	7	5
5 måneder / 5,5 måneder	6	3
6 måneder	4	3

Tabell 18. Introduksjonstidspunkt for vann første levehalvår.

Barnets alder ved introduksjon av vann	Andel av spedbarna (%)	
	Norsk-somaliske barn (n=107) ¹	Norsk-irakiske barn (n=80)
< 3 måneder	44	43
3 måneder / 3,5 måneder	9	15
4 måneder / 4,5 måneder	19	24
5 måneder / 5,5 måneder	16	6
6 måneder	5	13

¹Antall ubesvarte: norsk-somaliske (1). Andeler er beregnet ut i fra antall som har svart på spørsmålet.

Tabell 19. Introduksjonstidspunkt for juice, saft og lignende første levehalvår.

Barnets alder ved introduksjon av juice	Andel av spedbarna (%)	
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)
< 3 måneder	1	-
3 måneder / 3,5 måneder	-	1
4 måneder / 4,5 måneder	3	8
5 måneder / 5,5 måneder	2	19
6 måneder	10	9

Tabell 20. Introduksjonstidspunkt for fast føde i første levehalvår.

Barnets alder ved introduksjon for fast føde	Andel av spedbarna (%)	
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)
< 3 måneder	-	1
3 måneder	1	8
3,5 måneder	1	4
4 måneder	52	55
4,5 måneder	8	9
5 måneder	23	13
5,5 måneder	4	4
6 måneder	8	6

Tabell 21. Introduksjonstidspunkt for ulike typer fast føde i første levehalvår, norsk-somaliske barn (n=107).

Barnets alder ved introduksjon	Mais-/ris-/hirsegrøt	Havre-/hvete-/bygg-/kavringgrøt	Frukt-/bærmos	Moset potet	Moste grønnsaker	Moset kjøtt	Moset fisk	Brød	Yoghurt	Honning
Ikke fått	20	8	13	15	14	69	57	88	80	96
3 måneder	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1
4 måneder	49	39	31	26	29	3	4	-	5	1
5 måneder	24	26	31	30	28	5	13	6	7	2
6 måneder	7	25	21	29	29	23	26	7	7	-

Tabell 22. Introduksjonstidspunkt for ulike typer fast føde i første levehalvår, norsk-irakiske barn (n= 80).

Barnets alder ved introduksjon	Mais-/ris-/hirsegrøt	Havre-/hvete-/bygg-/kavringgrøt	Frukt-/bærmos	Moset potet	Moste grønnsaker	Moset kjøtt	Moset fisk	Brød	Yoghurt	Honning ¹
Ikke fått	21	18	3	25	20	49	61	59	66	90
3 måneder	4	10	5	1	1	-	-	-	-	1
4 måneder	48	40	39	23	24	4	1	4	8	5
5 måneder	20	18	36	38	34	16	16	16	13	4
6 måneder	8	15	18	14	21	31	21	21	14	-

¹ Antall ubesvarte: honning (1). Andeler er beregnet ut i fra antall som har svart på spørsmålet.

Tabell 23. Andel (%) brukere av hovedgruppene av matvarer ved 6 måneders alder og frekvens (ganger per dag) blant brukere av de enkelte matvaretypene, median.

Matvare	Norsk-somaliske barn (n=107)		Norsk-irakiske barn (n=80)	
	Andel brukere (%)	Frekvens blant brukere (ganger/dag)	Andel brukere (%)	Frekvens blant brukere (ganger/dag)
Grøt¹	98	2	89	2
Industrifremstilt grøt	97	2	88	2
Hjemmelaget	6	1	1	2
Middag	90	1	83	1
Industrifremstilt middag	29	1	36	0,7
Hjemmelaget	71	1	74	0,7
Fruktpure/bær	82	1	98	1
Industrifremstilt	65	1	51	0,7
Hjemmelaget	26	0,9	80	1
Annen mat				
Brød	13	0,7	33	0,9
Yoghurt	12	1	29	0,3
Is	0	0	4	0,3
Kjeks /kaker	3	0,3	25	0,3
Spinat	5	0,3	5	1,1
Honning	2	1	1	0,3
Annen mat	7	0,3	11	0,3
Drikke	93	-	100	-
Morsmelkerstatning	79	3	61	4
Vann	93	2	100	3
Søtet drikke ²	8	1	19	0,3
Frukt juice ³	9	1	23	0,3

¹Andelen av inntak av grøt er ikke nødvendigvis lik summen av de to typene grøt presentert her, fordi spedbarna kan ha mottatt mer enn en type grøt. Dette gjelder også middag, fruktpure/bær, annen mat og drikke. ²Søtet drikke inkluderer saft for barn 0-3 år, saft med sukker, saft med kunstig søttingsmiddel, brus med sukker og brus med kunstig søttingsmiddel. ³Fruktjuice inkluderer juice og nektar.

Tabell 24. Andel (%) brukere av ulike typer morsmelkerstatning ved 6 måneders alder.

	Andel brukere ¹ (%)	
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)
Morsmelkerstatning som drikke	79	61
NAN2	49	39
NAN1	12	14
Collett med omega 3	9	1
Hipp økologisk	5	5
NAN H.A. 1	1	-
Småfolk morsmelkerstatning med omega 3 og 6	-	1
Annen morsmelkerstatning^{2*}	1	3

¹Daglig og ukentlige brukere. ²Annen type morsmelkerstatning: NAN 3, Nutramigen lipil, Nutrica Neocate LCP.

*Ingen av barna med i undersøkelsen drakk kumelk ved 6 måneders alder.

Tabell 25. Andel (%) brukere av ulike typer væske ved koking/tilberedning av grøt ved 6 måneders alder.

	Andel brukere (%)	
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)
Væske i grøt¹		
Vann	74	80
Morsmelkerstatning	30	13
Morsmelk	1	3
Annet	1	3

¹Flere enn en type væske kunne rapporteres, slik at summen blir over 100%.

Tabell 26. Fordeling av mengde industrifremstilt grøt per måltid ved 6 måneders alder blant brukere av industrigrøt, andeler i %.

Grøtmengde barnet spiser til hvert måltid	Andel blant barna som bruker industrigrøt (%)	
	Norsk-somaliske barn (n=105)	Norsk-irakiske barn (n=71)
Noen teskjeer (25g)	31	27
0,5 dl (50g)	27	25
1 dl (100g)	29	32
1,5 dl (150g)	6	9
2 dl (200g)	6	7
2,5 dl (250g)	1	-
Median, g/måltid	50	50

Tabell 27. Andel (%) av respondentene som oppga å benytte industrifremstilt grøt fra ulike produsenter blant brukere av industrigrøt.

Grøtprodusent og type	Norsk-somaliske barn (n=105)	Norsk-irakiske barn (n=71)
Nestlé grøt tilberedt med melk	25	11
Nestlé grøt tilberedt med vann	64	80
Hipp grøt tilberedt med vann/melk	18	21
Holle grøt tilberedt med vann/melk	3	1
Småfolk grøt tilberedt med vann	2	-
Nestlé velling	1	-
Småfolk grøt tilberedt med melk	1	-
Hipp velling	-	1

Tabell 28. Andel (%) brukere av ulike typer industrifremstilt og hjemmelaget middagsmat/annen mat ved 6 måneders alder og frekvens (ganger per dag) blant brukere av de enkelte matvaretypene.

	Norsk-somaliske (n=107)		Norsk-irakiske (n=80)	
	Andel brukere (%)	Frekvens blant brukere (ganger per dag)	Andel brukere (%)	Frekvens blant brukere (ganger per dag)
Middagsmat/annen barnemat				
Industrifremstilt middag på glass	29	1	36	0,7
Kun grønnsaker	24	1	29	0,3
Kjøtt og grønnsaker	2	0	13	0,3
Fisk og grønnsaker	6	0,3	11	0,3
Hjemmelaget middag	71	1	74	0,7
Potet-/grønnsaksmos	47	0,3	59	0,3
Kjøtt og grønnsaker	28	0,3	28	0,3
Fisk og grønnsaker	36	0,3	24	0,3
Annen hjemmelaget mat	6	0	40	0,3
Annen industrifremstilt barnemat				
Industrifremstilt frukt/bærmos	65	1	51	0,7
Barnesaft på glass/flaske	6	0,6	15	0,3
Annen mat				
Hjemmelaget frukt/bærmos	26	0,9	80	1

Tabell 29. Andel (%) av respondenter som oppga å benytte økologiske produkter ved 6 måneders alder.

Matvare	Andel brukere (%)					
	Norsk-somaliske barn (n=107) ¹			Norsk-irakiske barn (n=80)		
	Vanligvis	Av og til	Sjelden/aldri	Vanligvis	Av og til	Sjelden/aldri
Grøt/velling	18	15	63	23	6	70
Frukt	13	15	67	15	13	71
Middag	14	13	67	8	5	86
Grønnsaker	13	12	69	11	8	80
Andre økologiske produkter	2	2	90	1	-	98

¹ Antall ubesvarte fra Somalia: grøt/velling (3), frukt (3), middag (4), grønnsaker (4) og andre økologiske produkter (4).

Tabell 30. Andel (%) av spedbarna som fikk vitamin D-tilskudd/annet kosttilskudd.

	Andel av barna (%)	
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)
Bruk av vitamin D-tilskudd/annet tilskudd		
Fikk vitamin D-tilskudd/annet tilskudd ved 6 måneder	100	94
Hadde fått vitamin D-tilskudd/annet tilskudd tidligere, men fikk ikke nå	-	1
Hadde aldri fått vitamin D-tilskudd/annet tilskudd	-	5

Tabell 31. Introduksjonstidspunkt for vitamin D-tilskudd i første levehalvår, andeler i %.

	Andel av spedbarna (%)	
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)
Barnets alder ved introduksjon		
<4 uker	21	15
4 uker / 5 uker	55	40
6 uker /7 uker	9	14
2 måneder / 2,5 måneder	5	8
3 måneder / 3,5 måneder	5	6
4 måneder / 4,5 måneder	5	9
5 måneder / 5,5 måneder	-	3
6 måneder	-	1

Tabell 32. Andel (%) brukere, frekvens (ganger per dag) og mengde (ml/dråper per dag) av vitamin D-tilskudd eller annet kosttilskudd ved 6 måneders alder blant brukere av de enkelte tilskuddene.

Tilskudd	Norsk-somaliske barn (n=107)			Norsk-irakiske barn (n=80)		
	Andel brukere ¹ (%)	Frekvens blant brukere	Mengde blant brukere (ml/dråper per dag)	Andel brukere ¹ (%)	Frekvens blant brukere	Mengde blant brukere (ml/dråper per dag)
Tilskudd, totalt	100	-	-	94	-	-
Tran	68	1	3	40	1	3
Vitamin D-dråper	36	1	5*	53	1	5*
Annet kosttilskudd	5	2	3	8	1	3

¹Daglige og ukentlige brukere. *Vitamin D-dråper er angitt i antall dråper.

Tabell 33. Matvarer det kunne være aktuelt å gi barnet ved 6 måneders alder, men som ble unngått fordi man var redd barnet kunne reagere med allergi/intoleranse, andeler i %

Matvare som unngås ¹	Andel (%) som unngikk matvare	
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)
Unngikk ikke matvarer	77	69
Unngikk matvarer, total andel	23	31
Egg	6	14
Vanlig kumelk	5	5
Glutenholdige mel/korn	5	-
Nøtter / nøtteprodukter	3	1
Morsmelkerstatning	2	5
Appelsin / appelsinjuice / annen sitrusfrukt	2	1
Belgfrukter	2	1
Fisk / skalldyr	-	5
Soya	-	1
Matvarer med tilsetningsstoffer	-	-
Annet ²	11	20

¹ Flere enn en type matvare kunne rapporteres, slik at summen blir over 100%. ² Annet: Krydder, løk, eple, NAN1, mais, jordbær, vitamin D, melkeprodukter, mango, kiwi, melon, Nestle Sinlac, Honning, druer, aprikos, kjøtt, grøt, økologiske produkter.

Tabell 34. Andel (%) av spedbarna som hadde hatt problemer med spising/mat.

	Andel av spedbarna (%)	
	Norsk-somaliske barn (n=107) ¹	Norsk-irakiske barn (n=80)
Problemer vedrørende spising²		
Ikke hatt problemer	75	73
Hatt problemer, total andel	25	28
Hatt problemer med svelging/suging	2	9
Hatt problemer med dårlig matlyst	19	18
Hatt problemer med allergi/intoleranse mot enkelte matvarer	1	2
Andre årsaker ³	6	3

¹ Antall ubesvarte: norsk-somaliske (1). ² Flere enn en type problemer kunne rapporteres, slik at summen blir over 100%. ³ Andre årsaker: Spiser mest frukt, blir kvalm og spytter ut mat, oppkast, treg mage, dårlig drikkelyst.

Tabell 35. Kanaler for informasjon om amming/spedbarnsernæring og mødrenes vurdering av nytten, andeler i %, somaliske n=107.¹

Informasjonskanal	Andel av mødrene (%)				
	Ikke fått info	Svært nyttig	Nyttig	Lite nyttig	Unyttig
Helsestasjonen	9	52	36	3	-
Føde-/barselavdelingen	23	20	35	19	3
Bøker og/eller oppslagsverk	29	25	37	9	-
Familie/kjente	20	36	33	6	5
Andre internettsider	78	8	10	4	-
Helsepersonell utenfor helsestasjonen	72	7	12	6	3
Ammehjelpen	71	5	13	6	3
Aviser/TV/Ukeblad	73	-	11	15	1
Reklamemateriell	83	-	8	6	3
Sosial- og helsedirektoratets hjemmeside	92	1	6	1	-
Mattilsynet	83	3	9	4	1
Matportalen	88	1	8	2	1
Homøopat	96	1	1	1	1
Butikken	83	-	7	7	3
Annet ²	92	1	6	1	-
helsenorge.no	91	2	2	3	1

¹Antall ubesvarte: Ammehjelpen (2), Matportalen (1), homøopat (2) og helsenorge.no (2). ²Annet: Apoteket, barselgruppen, babybo, babyforum, kurs, sosiale medier, youtube, talkshows, somaliske nettsider, bebyverden.no, google.

Tabell 36. Andel (%) av mødrene som har fått ulikt informasjonsmateriell og vurdering av dette, somaliske n=107.

Informasjonsmateriell	Andel av foreldrene (%) Vurdering av informasjonen					
	Ikke fått info	Svært nyttig	Nyttig	Lite nyttig	Unyttig	Vet ikke
Brosjyren "Mat for spedbarn"	35	26	31	5	1	3
Brosjyren "Hvordan du ammer ditt barn"	32	20	36	4	4	4
Filmen "Bryst er best"	54	19	22	3	-	2

Tabell 37. Kanaler for informasjon om amming/spedbarnsernæring og mødrenes vurdering av nytten, andeler i %, irakiske n=80.¹

Informasjonskanal	Andel av mødrene (%)				
	Ikke fått info	Svært nyttig	Nyttig	Lite nyttig	Unyttig
Helsestasjonen	6	41	40	8	5
Føde-/barselevdelingen	13	30	42	10	5
Bøker og/eller oppslagsverk	26	25	36	10	3
Familie/kjente	20	36	33	6	5
Andre internettsider	45	29	22	4	
Helsepersonell utenfor helsestasjonen	72	7	12	6	3
Ammehjelpen	71	5	13	6	3
Aviser/TV/Ukeblad	66	14	16	3	
Reklamemateriell	89	1	5	4	1
Sosial- og helsedirektoratets hjemmeside	92	4	4	-	-
Mattilsynet	91	3	6	-	-
Matportalen	91	5	4	-	-
Homøopat	99		1	-	-
Butikken	92	1	4	3	-
Annet	75	9	13	2	-
helsenorge.no	96	1	3	-	-

¹Antall ubesvarte: Aviser/TV/ukeblad (1) og annet (1). Annet: amnehjelpen.no, googler arabiske sider, arabiske tv-programmer, artikler fra kurdiske bøler, facebook, blogger, kolleger, libero.no, youtube, xandan.com.

Tabell 38. Andel (%) av mødrene som har fått ulikt informasjonsmateriell og vurdering av dette, irakiske n=80.

Informasjonsmateriell	Andel av mødrene (%) Vurdering av informasjonen					
	Ikke fått info	Svært nyttig	Nyttig	Lite nyttig	Unyttig	Vet ikke
Brosjyren "Mat for spedbarn"	48	22	19	4	5	2
Brosjyren "Hvordan du ammer ditt barn"	41	25	23	4	5	2
Filmen "Bryst er best"	54	19	22	3	-	2

Tabell 39. Andel (%) av mødrene som ønsket mer informasjon om spedbarnsernæring.

	Andel av mødrene (%)	
	Somaliske (n=107)	Irakiske (n=80)
Ønsket mer informasjon		
Ja, ønsket mer informasjon	66	69
Nei, ønsket ikke mer informasjon	31	31
Vet ikke	3	-

Tabell 40. Tema det særlig var ønsket mer informasjon om i forbindelse med spedbarnsernæring, andeler i %.

	Andel av mødrene (%)	
	Somaliske (n=107)	Irakiske (n=80)
Tema det ønskes mer informasjon om¹		
Hjemmelaget spedbarnsmat	45	61
Vitamin D/kosttilskudd	33	53
Valg av grøttyper	32	56
Matvareallergi/intoleranser	32	58
Tilleggs kost	32	48
Bruk av morsmelkerstatning/annen melk	20	45
Amming	17	15
Andre tema ²	22	21

¹ Flere enn ett tema kunne velges, slik at summen blir over 100%. ² Andre tema: Informasjon om kjøtt, hva man bør gi spedbarn og hva man ikke bør gi dem, sunne matvaner om barn, tilpasset informasjon, tilpasset språk, informasjon tilpasset alder og mer.

Sammenligning av InnBaKost 2013-14 med Spedkost 2006

Tabell 41. Andel (%) fullammede spedbarn i første levehalvår i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

Barnets alder	Andel fullammede ¹ (%)		
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)	Spedkost (n=1986)
1 uke	65	46	92
2 uker	54	40	89
4 uker	37	35	82
6 uker	35	34	79
2 måneder	28	33	73
2,5 måneder	27	29	69
3 måneder	21	26	63
3,5 måneder	19	25	58
4 måneder	7	10	46
4,5 måneder	5	8	36
5 måneder	-	3	25
5,5 måneder	-	1	12
6 måneder	-	-	9

¹ Fullammede spedbarn fikk kun morsmelk og eventuelt kosttilskudd.

Tabell 42. Andel (%) ammede spedbarn i første levehalvår i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

	Andel ammede ¹ (%)		
Barnets alder	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)	Spedkost (n=1986)
1 uke	98	96	98
2 uker	98	95	98
4 uker	97	88	95
6 uker	97	84	93
2 måneder	95	80	91
2,5 måneder	95	78	90
3 måneder	93	76	88
3,5 måneder	93	74	87
4 måneder	88	70	85
4,5 måneder	88	65	84
5 måneder	85	64	82
5,5 måneder	83	59	81
6 måneder	79	58	80

¹Ammede spedbarn fikk morsmelk enten alene eller sammen med annet (f eks vann, morsmelkerstatning eller tilleggskost). Inkluderer fullammede spedbarn.

Tabell 43. Introduksjonstidspunkt for morsmelkerstatning første levehalvår i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

Barnets alder ved introduksjon av morsmelkerstatning	Andel av spedbarna som fikk MME (%)		
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)	Spedkost (n=1986)
< 3 måneder	55	46	22
3 måneder / 3,5 måneder	7	5	6
4 måneder / 4,5 måneder	7	5	8
5 måneder / 5,5 måneder	6	3	5
6 måneder	4	3	2

Tabell 44. Introduksjonstidspunkt for vann første levehalvår i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

Barnets alder ved introduksjon av vann	Andel av spedbarna (%)		
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)	Spedkost (n=1986)
< 3 måneder	48	43	14
3 måneder/3,5 måneder	10	15	8
4 måneder/4,5 måneder	20	24	11
5 måneder/5,5 måneder	17	6	18
6 måneder	5	13	7

Tabell 45. Introduksjonstidspunkt for juice, saft og lignende første levehalvår i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

Barnets alder ved introduksjon av juice	Andel av spedbarna (%)		
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)	Spedkost (n=1986)
< 3 måneder	1	-	0,3
3 måneder/3,5 måneder	-	1	1
4 måneder/4,5 måneder	3	8	4
5 måneder/5,5 måneder	2	19	5
6 måneder	10	9	3

Tabell 46. Introduksjonstidspunkt for fast føde i første levehalvår i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

Barnets alder ved introduksjon for fast føde	Andel av spedbarna (%)		
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)	Spedkost (n=1986)
< 3 måneder		1	1
3 måneder	1	8	3
3,5 måneder	1	4	7
4 måneder	52	55	23
4,5 måneder	8	9	16
5 måneder	23	13	17
5,5 måneder	4	4	17
6 måneder	8	6	4

Tabell 47. Andel (%) brukere av hovedgruppene av matvarer ved 6 måneders alder i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

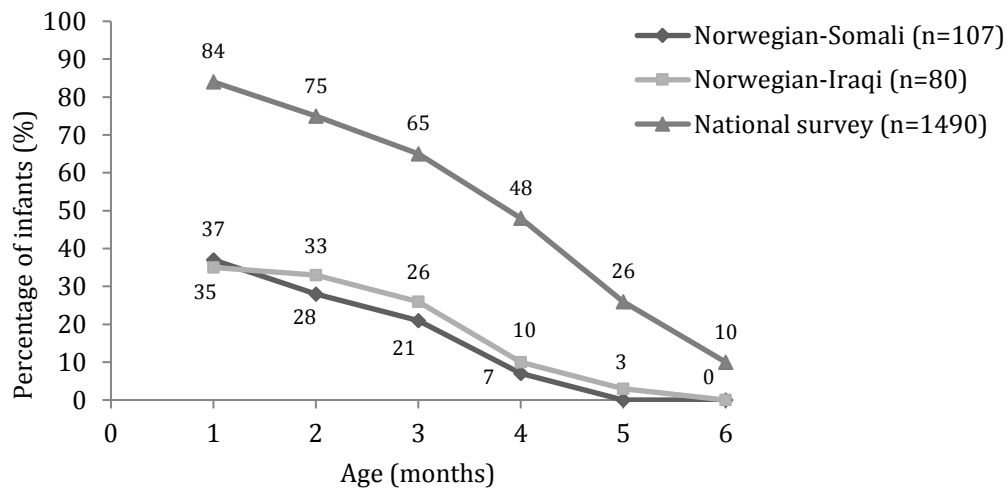
Matvare	Andel brukere (%)		
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)	Spedkost (n=1986)
Grøt²	98	89	87
Industrifremstilt grøt	97	88	86
Hjemmelaget	6	1	4
Middag	90	83	59
Industrifremstilt middag	29	36	84
Hjemmelaget	71	74	4
Fruktpure/bær	82	98	80
Industrifremstilt	65	51	52
Hjemmelaget	26	80	31
Annen mat			
Brød	13	33	10
Yoghurt	12	29	3
Is	0	4	1
Kjeks /kaker	3	25	2
Spinat	5	5	0,2
Honning	2	1	-
Annen mat	7	11	-
Drikke	93	100	-
Morsmelkerstatning	79	61	36
Vann	93	100	52
Søtet drikke ³	8	19	3
Frukt juice ⁴	9	23	3?

Tabell 48. Andel (%) brukere av ulike typer industrifremstilt og hjemmelaget middagsmat/annen mat ved 6 måneders alder i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

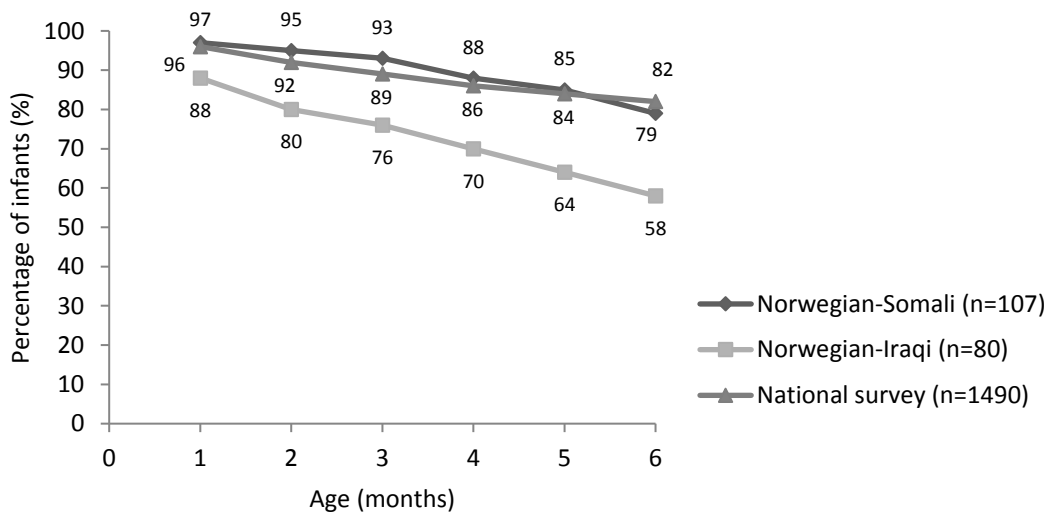
	Andel brukere (%)		
	Andel brukere norsk-somaliske barn (n=107)	Andel brukere norsk-irakiske barn (n=80)	Andel brukere Spedkost (=1986)
Middagsmat/annen barnemat			
Industrifremstilt middag på glass	29	36	43
Kun grønnsaker	24	29	24
Kjøtt og grønnsaker	2	13	29
Fisk og grønnsaker	6	11	5
Hjemmelaget middag	71	74	32
Potet-/grønnsaksmos	47	59	29
Kjøtt og grønnsaker	28	28	6
Fisk og grønnsaker	36	24	4
Annen hjemmelaget mat	6	40	4
Annen industrifremstilt barnemat			
Industrifremstilt frukt/bærmos	65	51	52
Barnesaft på glass/flaske	6	15	7
Annen mat			
Hjemmelaget frukt/bærmos	26	80	31

Tabell 49. Andel (%) av spedbarna som fikk vitamin D-tilskudd/annet kosttilskudd i InnBaKost 2013-14 sammenlignet med Spedkost 2006.

Bruk av vitamin D-tilskudd/annet tilskudd	Andel av barna (%)		
	Norsk-somaliske barn (n=107)	Norsk-irakiske barn (n=80)	Spedkost (n=1986)
Fikk vitamin D-tilskudd/kosttilskudd ved 6 måneder	100	94	82
Hadde fått vitamin D-tilskudd/tilskudd tidligere, ikke nå	-	1	7
Hadde aldri fått vitamin D-tilskudd/tilskudd	-	5	10

Figur 3. Andel fullammede de første 6 måneder. Data fra InnBaKost 6 måneder 2013-14 og Spedkost 6 måneder 2006.

Figur 4. Andel ammede de første 6 måneder. Data fra InnBaKost 6 måneder 2013-14 og Spedkost 6 måneder 2006.

Forespørsel om å delta i InnBaKost-prosjektet

Vil du være med på et forskningsprosjekt som ser på kosthold blant barn med innvandringsbakgrunn?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i en forskningsstudie. Forskningsstiftelsen Fafo skal gjennomføre en undersøkelse av kostholdet blant barn med innvandringsbakgrunn. Undersøkelsen gjennomføres i samarbeid med Universitet i Oslo, Høgskolen i Oslo og Akershus, Nasjonal kompetanseenhet for minoritetshelse og Nasjonalt kompetansesenter for amming. Hovedformålet med undersøkelsen er å øke kunnskapen om sped- og småbarns kosthold blant innvandrere og få et bedre grunnlag for å forebygge kostholds relaterte helseproblemer i denne aldersgruppen.

Hvem søker vi?

Vi søker kvinner som har innvandret fra Somalia og Irak og som har 5-6 måneder gamle barn.

Hva innebærer studien?

Dersom du vil delta i studien, ønsker vi å intervju deg en gang om barnets kosthold når barnet ditt er 6 måneder gammelt. Du vil møte en prosjektmedarbeider som vil utføre intervjuet. Du kan velge om du vil bli intervjuet på norsk eller ditt morsmål. Du trenger bare å svare på de spørsmålene du er komfortabel med. Samtalen vil vare omtrent 1 time og du kan selv velge et passende sted og tidspunkt.

Det er ønskelig at barnet deltar videre på oppfølgingsstudiene og det vil bli utført to 24 timers kostintervju når barnet er henholdsvis 1 og 2 år gammelt. Det vil si at du blir spurt om hva barnet fikk å spise dagen før intervjuet. Du vil få dekket reiseutgifter til og fra intervjuet. Du vil videre motta tre gavekort som takk for hjelpen.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Svar vil bli notert i spørreskjemaer. Det er kun prosjektleder og prosjektmedarbeider knyttet til prosjektet som har adgang til navnelisten og som kan finne tilbake til deg for å kunne utføre oppfølgingsstudiene. Det vil ikke være mulig å identifisere deg i resultatene av studien når disse publiseres. Navnelistene vil videre bli slettet når studien avsluttes. All informasjon du gir vil bli behandlet konfidensielt.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien. Du kan når som helst og uten å oppgi noen grunn trekke ditt samtykke til å delta i studien. Dette vil ikke få konsekvenser for din videre behandling. Dersom du ønsker å delta, undertegner du samtykkeerklæringen på siste side. Om du nå sier ja til å delta, kan du senere trekke tilbake ditt samtykke uten at det påvirker din øvrige behandling. Dersom du senere ønsker å trekke deg eller har spørsmål til studien, kan du kontakte Navnit Kaur Grewal, Fafo, tlf. 970 78 115. Du kan også skrive en e-post til nkg@fafo.no.

Ytterligere informasjon om studien finnes i kapittel A

Ytterligere informasjon om personvern finnes i kapittel B

Samtykkeerklæring følger etter kapittel B.

Kapittel A- utdypende forklaring av hva studien innebærer

Bakgrunnsinformasjon om studien

Vi vet lite om hva barn med innvandringsbakgrunn spiser. Kostholdet til barn med norske foreldre har blitt undersøkt gjennom Spedkost- og Småbarnskost-undersøkelsene, men barn med innvandringsbakgrunn har ikke vært inkludert i disse studiene. Det er derfor viktig å kartlegge hva små barn med innvandringsbakgrunn spiser.

Denne studien er en del av et større forskningsprosjekt som heter InnBaKost- Kosthold og ernæring blant barn med innvandringsbakgrunn. Formålet med InnBaKost-prosjektet er å øke kunnskapen om barns kosthold og ammepraksis blant barn med innvandringsbakgrunn fra Somalia/Irak. Dette er ønskelig for å kunne utvikle verktøy og strategier for å forbedre ernærings- og helsesituasjonen blant denne målgruppen, og at man på en enklere måte kan ta mer hensyn til eventuelle kulturelle forskjeller.

Studien gjennomføres som intervju ved bruk av spørreskjemaer og 24 timers kostintervju av kvinner som har innvandret fra Somalia/Irak med barn født i Norge som er omkring 6 måneder gamle. Barna vil bli fulgt opp når de er 1 og 2 år gamle. Inklusjonskriteriet er at barnet deres er friskt og ikke har en sykdom/tilstand som krever at barnet går på et spesielt kosthold.

Intervjuene gjennomføres av en prosjektmedarbeider og du kan selv velge om du vil utføre intervjuene på norsk eller morsmål. Samtalene vil vare i 1 time hver gang. Dersom du ønsker å delta vil du få spørsmål knyttet til disse temaene:

- Ammepraksis
- Hva slags mat barnet får
- Generell bakgrunnsinformasjon om barnet
- Generell bakgrunnsinformasjon om mor og far

Studien innebærer ingen medisinske undersøkelser eller målinger.

Tidsrom

Vi ønsker å gjennomføre første intervju når barnet er 6 måneder gammel og ønsker å starte høsten 2012. Deretter vil du bli kontaktet igjen etter 6 måneder (våren 2013) for kostintervju når barnet er ett år. Det vil være ca. 2-4 uker mellom første og andre kostintervju. Siste intervju vil bli når barnet er to år (våren 2014), med 2-4 uker mellom første og andre kostintervju.

Mulige fordeler

Dersom du deltar i studien vil du være med på å sette fokus på kosthold og helse blant barn med innvandringsbakgrunn fra Somalia/Irak og hvilke eventuelle tiltak som kan settes i gang for å forbedre helsen deres.

Mulige ulemper

En mulig ulempe med å delta i studien kan være at noen synes det er uvant eller privat å snakke om spørsmål som handler om ammepraksis, mat og helse. De som deltar trenger imidlertid bare å svare på spørsmål de føler seg komfortable med. Du trenger ikke oppgi grunn for å avstå fra å svare på enkeltspørsmål og det vil ikke få følger videre i prosjektet.

Kompensasjon

Dersom du deltar vil du kunne få dekket reiseutgifter til og fra intervjuene. Du vil også motta tre gavekort som takk for hjelpen.

Annet

Dersom det gjøres endringer i hvordan studien gjennomføres underveis vil de som deltar få beskjed om dette så raskt som mulig. Du vil da kunne vurdere på nytt om du er villig til å delta i studien videre.

Kapittel B – informasjon om personvern

Personvern

Opplysninger som registreres om deg er alder, familiesammensetning, fødeland, språk, utdanning, yrkesstatus, hvor lenge du har bodd i Norge, høyde og vekt. Det vil være en separat navneliste med kontaktinfo for at vi kan oppsøke deg til oppfølgingsstudiene når barnet er 1 og 2 år gammelt. Informasjonen vil bli lagret på Fafo under tilsyn av prosjektlederen. Det blir ikke gjort noen kopling mot andre registre som kan ha opplysninger om deg. Fafo ved administrerende direktør er databehandlingsansvarlig.

Informasjonen som registreres i studien skal kun brukes slik det er beskrevet i forhold til hensikten med studien. Alle opplysninger vil bli behandlet uten navn, fødselsnummer eller andre direkte gjenkjennerende opplysninger. En kode knytter opplysninger om den enkelte deltaker sammen. En liste vil koble koden sammen med ditt navn. Denne listen vil oppbevares atskilt fra andre opplysninger i studien. Det er kun autorisert personell knyttet til prosjektet som har adgang til navnelisten og som kan finne tilbake til deg. Denne listen vil slettes når alle intervjuene er ferdige. Ved det første intervjuet vil deltakerne bli spurt om telefonnummer slik at de kan kontaktes før neste intervju. Også listen med telefonnumre vil slettes når alle intervjuene er gjennomført. Lydopptakene vil bli oppbevart til prosjektslutt år 2016.

Det vil ikke være mulig å identifisere den enkelte kvinne når resultatene av studien publiseres. Navn på helsestasjonen kvinner sogner til eller hvor samtalen har blitt gjennomført vil heller ikke komme fram. Alle som vil behandle opplysningene har taushetsplikt.

Retten til innsyn og sletting av opplysninger om deg og sletting av prøver

Hvis du sier ja til å delta i studien, har du rett til å få innsyn i hvilke opplysninger som er registrert om deg. Du har videre rett til å få korrigeret eventuelle feil i de opplysningene vi har registrert. Dersom du trekker deg fra studien, kan du kreve å få slettet innsamlede opplysninger, med mindre opplysningene allerede er inngått i analyser eller brukt i vitenskapelige publikasjoner.

Annet

Studien er finansiert gjennom forskningsmidler fra Norges Forskningsråd. Forskningsstiftelsen Fafo er prosjekteier og ansvarlig for oppbevaring og håndtering av data. Det anses ikke som relevant å forsikre deltagerne i prosjektperioden. Resultatene fra studien vil bli publisert. Deltagerne har rett til å få informasjon om hvor resultatene blir presentert og publisert.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg er villig til å delta i studien

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Jeg bekrefter å ha gitt informasjon om studien

(Signert, rolle i studien, dato)

InnBaKost – 6 måneder

Undersøkelse av kosthold blant barn med innvandringsbakgrunn

SPØRRESKJEMA IDENTIFIKASJON			
SI01	ID nummer		_ _ _ _ _ _ _
SI02	Intervjuer		
SI03	Dato for intervju	_ _ _ / _ _ _ / _ _ _	(dag/måned/år)
SI04	Start tidspunkt for intervju	_ _ _ - _ _ _	(time - min)
SI05	Slutt tidspunkt for intervju	_ _ _ - _ _ _	(time - min)
SI06	Sted for intervju <i>Sett ett kryss</i>	Hjemme hos informant 1 _ _ Fafo 2 _ _ Helsestasjon 3 _ _ Café/senter 4 _ _ Annet sted 5 _ _	
SI07	Språk mor blir intervjuet på <i>Sett ett kryss</i>	Arabisk 1 _ _ Kurdisk 2 _ _ Somali 3 _ _ Norsk 4 _ _ Engelsk 5 _ _	
ANTROPOMETRISKE MÅL			
AM01	Fødselsdato på barn	_ _ _ / _ _ _ / _ _ _	(dag/måned/år)
AM02	Dato for 6-mnd kontrollen	_ _ _ / _ _ _ / _ _ _	(dag/måned/år)
AM03	Barnets vekt og lengde (6 mnd)	_ _ _ _ _ _ _ (gram)	_ _ _ , _ _ (cm)
AM04	Barnets vekt og lengde ved fødsel	_ _ _ _ _ _ _ (gram)	_ _ _ , _ _ (cm)
BAKGRUNNSSPØRSMÅL OM BARNET			
BB01	Hva er barnets kjønn? <i>Sett ett kryss</i>	Gutt 1 _ _ Jente 2 _ _	
BB02	Hvilket land har mor bakgrunn fra? <i>Hvis fra Irak, spør om mor har kurdisk bakgrunn. Sett ett kryss</i>	Somalia 1 _ _ Irak 2 _ _ Kurder fra Irak 3 _ _ Annet 4 _ _ Ikke svart 9 _ _	
NB! Hvis annet, hvilken bakgrunn har mor?			
BB03	Når ble barnet født i forhold til ultralydstermin? <i>Sett ett kryss</i>	I 38.svangerskapsuke eller senere 1 _ _ Mellom 30.-37. svangerskapsuke 2 _ _ Før 30. svangerskapsuke 3 _ _ Vet ikke 8 _ _ Ikke svart 9 _ _	

ME03	<p>Hvor ofte drikker barnet morsmelkerstatning og hvor mye drikker barnet vanligvis pr. gang?</p> <p><i>Skriv hvor ofte barnet får morsmelkerstatning uavhengig av hvilken type morsmelkerstatning det er. Se bildehefte. Velg mengde A, B, C eller D. Skriv nummeret som er nærmest den mengden barnet vanligvis får pr. gang. Hvis mengden varierer mye fra måltid til måltid, prøv å anslå en gjennomsnittsmengde. 100 ml = 1 dl. Sett ett nummer</i></p>	<p>Hvor ofte?</p> <p>0 = Aldri/sjelden 1 = 1-3 ganger pr. uke 2 = 4-6 ganger pr. uke 3 = 1 gang pr. døgn 4 = 2 ganger pr. døgn 5 = 3 ganger pr. døgn 6 = 4 ganger pr. døgn 7 = 5 el. flere ganger pr. døgn 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart</p> <p style="text-align: center;">☐</p>	<p>Hvor mye pr. gang?</p> <p>1 = Mindre enn Bilde A 2 = Bilde A (60 ml) 3 = Bilde B (120 ml) 4 = Bilde C (180 ml) 5 = Bilde D (240 ml) 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart</p> <p style="text-align: center;">☐</p>
ME04	<p>Hvilken type morsmelkerstatning drikker barnet? Hvor ofte drikker barnet denne typen morsmelkerstatning og hvor mye drikker barnet vanligvis pr. gang?</p> <p><i>Skriv hvilken type morsmelkerstatning barnet får og hvor ofte barnet får denne typen morsmelkerstatning. Totalen bør tilsvare svaret i ME03. Se bildehefte. Velg mengde A, B, C eller D. Skriv nummeret som er nærmest den mengden barnet vanligvis får pr. gang. Hvis mengden varierer mye fra måltid til måltid, prøv å anslå en gjennomsnittsmengde. 100 ml = 1 dl. Sett ett nummer</i></p>	<p>Hvor ofte?</p> <p>0 = Aldri/sjelden 1 = 1-3 ganger pr. uke 2 = 4-6 ganger pr. uke 3 = 1 gang pr. døgn 4 = 2 ganger pr. døgn 5 = 3 ganger pr. døgn 6 = 4 ganger pr. døgn 7 = 5 el. flere ganger pr. døgn 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart</p>	<p>Hvor mye pr. gang?</p> <p>1 = Mindre enn Bilde A 2 = Bilde A (60 ml) 3 = Bilde B (120 ml) 4 = Bilde C (180 ml) 5 = Bilde D (240 ml) 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart</p>
	NAN 1	☐	☐
	NAN 2	☐	☐
	NAN H.A. 1	☐	☐
	Collett med omega 3	☐	☐
	Hipp økologisk morsmelkerstatning	☐	☐
	Småfolk morsmelkerstatning med omega 3 og 6	☐	☐
	Småfolk morsmelkerstatning BabyPlus	☐	☐
	Holle morsmelkerstatning	☐	☐
	Holle tilskuddsblanding	☐	☐
	Annen morsmelkerstatning	☐	☐
	NB! Hvis barnet får annen morsmelkerstatning, noter hvilken her:		
ME05	<p>Får barnet annen melk?</p> <p><i>Sett ett kryss</i></p>	<p>Nei 1 ☐</p> <p>Ja 2 ☐</p> <p>Vet ikke 8 ☐</p> <p>Ikke svart 9 ☐</p>	<p>→ FF01</p> <p>→ FF01</p> <p>→ FF01</p> <p>→ FF01</p>

ME06	Hvor gammelt var barnet da det begynte med annen melk i tillegg til eller istedenfor morsmelk? <i>Her regnes både det som drikkes og det som blir tilsatt i grøt eller annen mat. Sett ett kryss</i>	Uker	Måneder	
		1 2 3 4 5 6 7 ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	2 2,5 3 3,5 4 4,5 5 5,5 6 ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	
ME07	Hvor ofte drikker barnet annen melk og hvor mye drikker barnet vanligvis pr. gang? <i>Skriv hvor ofte barnet får annen melk uavhengig av hvilken type morsmelkerstatning det er. Se bildehefte. Velg mengde A, B, C eller D. Skriv nummeret som er nærmest den mengden barnet vanligvis får pr. gang. Hvis mengden varierer mye fra måltid til måltid, prøv å anslå en gjennomsnittsmengde. 100 ml = 1 dl. Sett ett nummer</i>	Hvor ofte?	Hvor mye pr. gang?	
		0 = Aldri/sjelden 1 = 1-3 ganger pr. uke 2 = 4-6 ganger pr. uke 3 = 1 gang pr. døgn 4 = 2 ganger pr. døgn 5 = 3 ganger pr. døgn 6 = 4 ganger pr. døgn 7 = 5 el. flere ganger pr. døgn 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart ☐	1 = Mindre enn Bilde A 2 = Bilde A (60 ml) 3 = Bilde B (120 ml) 4 = Bilde C (180 ml) 5 = Bilde D (240 ml) 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart ☐	
ME08	Hvilken type og hvor ofte drikker barnet vanligvis annen melk i tillegg til eller istedenfor morsmelk, og hvor mye drikker barnet vanligvis pr. gang? <i>Skriv hvilken type annen melk barnet får og hvor ofte barnet får denne typen annen melk. Totalen bør tilsvare svaret i ME07. Se bildehefte. Velg mengde A, B, C eller D. Skriv nummeret som er nærmest den mengden barnet vanligvis får pr. gang. Hvis mengden varierer mye fra måltid til måltid, prøv å anslå en gjennomsnittsmengde. 100 ml = 1 dl. Sett ett nummer</i>	Hvor ofte?	Hvor mye pr. gang?	
		0 = Aldri/sjelden 1 = 1-3 ganger pr. uke 2 = 4-6 ganger pr. uke 3 = 1 gang pr. døgn 4 = 2 ganger pr. døgn 5 = 3 ganger pr. døgn 6 = 4 ganger pr. døgn 7 = 5 el. flere ganger pr. døgn 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart	1 = Mindre enn Bilde A 2 = Bilde A (60 ml) 3 = Bilde B (120 ml) 4 = Bilde C (180 ml) 5 = Bilde D (240 ml) 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart	
		Helmelk (søt og sur)	☐	☐
		Lettmelk (søt og sur)	☐	☐
		Ekstra lettmelk	☐	☐
		Skummetmelk (søt og sur)	☐	☐
		Kumelksblanding (kumelk – vann – sukker)	☐	☐
		Annen melk	☐	☐
NB! Hvis barnet får annen melk, noter hvilken her:				

SPØRSMÅL OM FAST FØDE

FF01	Har barnet begynt å få fast føde? <i>Med fast føde menes alle andre matvarer enn vann/melk/saft/juice/annen drikke og kosttilskudd. Fast føde inkluderer velling selv om dette er tyntflytende. Sett ett kryss</i>	Nei 1 ☐ → DR01 Ja 2 ☐ Vet ikke 8 ☐ → DR01 Ikke svar 9 ☐ → DR01																																													
FF02	Hvor gammelt var barnet da det første gang fikk fast føde? Sett ett kryss	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="7">Uker</th> <th colspan="6">Måneder</th> </tr> <tr> <th>1</th><th>2</th><th>3</th><th>4</th><th>5</th><th>6</th><th>7</th> <th>2</th><th>2,5</th><th>3</th><th>3,5</th><th>4</th><th>4,5</th><th>5</th><th>5,5</th><th>6</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td> <td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td><td>☐</td> </tr> </tbody> </table>	Uker							Måneder						1	2	3	4	5	6	7	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Uker							Måneder																																								
1	2	3	4	5	6	7	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6																																
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐																																
FF03	Spiser barnet grøt nå? Sett ett kryss	Nei 1 ☐ →FF08 Ja 2 ☐ Vet ikke 8 ☐ →FF08 Ikke svart 9 ☐ →FF08																																													
FF04	Hvor ofte pleier barnet å spise grøt nå? <i>Skriv hvor ofte barnet spiser grøt uavhengig av hvilken type grøt det er. Sett ett kryss</i>	Aldri/sjelden 0 ☐ 1-3 ganger pr. uke 1 ☐ 4-6 ganger pr. uke 2 ☐ 1 gang pr. døgn 3 ☐ 2 ganger pr. døgn 4 ☐ 3 ganger pr. døgn 5 ☐ 4 el. flere ganger pr. døgn 6 ☐ Vet ikke 8 ☐ Ikke svart 9 ☐																																													
FF05	Dersom barnet får grøt nå, hvor store porsjoner spiser barnet vanligvis til hvert måltid? <i>Se mengdeangivelse på bilde 2 i bildeheftet. Velg mengde A, B, C, D, E eller F. Sett kryss i ruten som er nærmest den mengden barnet vanligvis får pr. gang. Hvis mengden varierer mye fra måltid til måltid, prøv å anslå en gjennomsnittsmengde. Sett ett kryss for hver grøttype.</i>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Industrifremstilt grøt</th> <th>Hjemmelaget grøt</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Bruker ikke ☐</td> <td>Bruker ikke ☐</td> </tr> <tr> <td>Noen ts (bilde A) ☐</td> <td>Noen ts (bilde A) ☐</td> </tr> <tr> <td>0,5 dl (bilde B) ☐</td> <td>0,5 dl (bilde B) ☐</td> </tr> <tr> <td>1 dl (bilde C) ☐</td> <td>1 dl (bilde C) ☐</td> </tr> <tr> <td>1,5 dl (bilde D) ☐</td> <td>1,5 dl (bilde D) ☐</td> </tr> <tr> <td>2 dl (bilde E) ☐</td> <td>2 dl (bilde E) ☐</td> </tr> <tr> <td>2,5 dl (bilde F) ☐</td> <td>2,5 dl (bilde F) ☐</td> </tr> <tr> <td>Vet ikke ☐</td> <td>Vet ikke ☐</td> </tr> <tr> <td>Ikke svart ☐</td> <td>Ikke svart ☐</td> </tr> </tbody> </table>	Industrifremstilt grøt	Hjemmelaget grøt	Bruker ikke ☐	Bruker ikke ☐	Noen ts (bilde A) ☐	Noen ts (bilde A) ☐	0,5 dl (bilde B) ☐	0,5 dl (bilde B) ☐	1 dl (bilde C) ☐	1 dl (bilde C) ☐	1,5 dl (bilde D) ☐	1,5 dl (bilde D) ☐	2 dl (bilde E) ☐	2 dl (bilde E) ☐	2,5 dl (bilde F) ☐	2,5 dl (bilde F) ☐	Vet ikke ☐	Vet ikke ☐	Ikke svart ☐	Ikke svart ☐																									
Industrifremstilt grøt	Hjemmelaget grøt																																														
Bruker ikke ☐	Bruker ikke ☐																																														
Noen ts (bilde A) ☐	Noen ts (bilde A) ☐																																														
0,5 dl (bilde B) ☐	0,5 dl (bilde B) ☐																																														
1 dl (bilde C) ☐	1 dl (bilde C) ☐																																														
1,5 dl (bilde D) ☐	1,5 dl (bilde D) ☐																																														
2 dl (bilde E) ☐	2 dl (bilde E) ☐																																														
2,5 dl (bilde F) ☐	2,5 dl (bilde F) ☐																																														
Vet ikke ☐	Vet ikke ☐																																														
Ikke svart ☐	Ikke svart ☐																																														
FF06	Dersom barnet får grøt nå, hva slags væske tilsettes vanligvis grøten ved tilberedning/koking? <i>Hvis det vanligvis brukes mer enn én type væske, settes flere kryss</i>	Vann 1 ☐ Morsmelk 2 ☐ Morsmelkserstatning 3 ☐ Kumelk 4 ☐ Annet 5 ☐ Vet ikke 8 ☐ Ikke svart 9 ☐																																													
NB! Dersom annen væske tilsettes grøten, noter hvilke(n) her:																																															

FF07	<p>Hvilken type grøt spiser barnet og hvor ofte pleier barnet å spise denne grøten nå?</p> <p><i>Skriv hvilken type grøt barnet får og hvor ofte barnet får denne typen grøt. Totalen bør tilsvare svaret i FF04. Med melk menes her morsmelk, morsmelkerstatning eller annen melk. Sett ett nummer for hver matvare.</i></p>	<p>0 = Aldri/sjelden 1 = 1-3 ganger pr. uke 2 = 4-6 ganger pr. uke 3 = 1 gang pr. døgn 4 = 2 ganger pr. døgn 5 = 3 ganger pr. døgn 6 = 4 el. flere ganger pr. døgn 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart</p>
INDUSTRIFREMSTILT GRØT/VELLING:		
Nestlé grøt tilberedt med melk		
Nestlé grøt tilberedt med vann		
Nestlé velling		
Småfolk tilberedt med melk		
Småfolk tilberedt med vann		
Hipp grøt tilberedt med vann		
Hipp velling		
Holle grøt tilberedt med vann/melk		
HJEMMELAGET GRØT:		
Grovt/sammalt mel/havregryn		
Hirse		
Fint/hvitt mel/kavring/semule/ris/mais		
FF08	<p>Spiser barnet industrifremstilt middag på glass nå? <i>Sett ett kryss</i></p>	<p>Nei 1 →FF011 Ja 2 Vet ikke 8 →FF011 Ikke svart 9 →FF011</p>
FF09	<p>Hvor ofte pleier barnet å spise industrifremstilt middag på glass nå?</p> <p><i>Skriv hvor ofte barnet spiser industrifremstilt middag på glass uavhengig av hvilken type det er. Sett ett kryss</i></p>	<p>Aldri/sjelden 0 1-3 ganger pr. uke 1 4-6 ganger pr. uke 2 1 gang pr. døgn 3 2 ganger pr. døgn 4 3 ganger pr. døgn 5 4 el. flere ganger pr. døgn 6 Vet ikke 8 Ikke svart 9 </p>

FF010	<p>Hvilken type industrifremstilt middag på glass spiser barnet og hvor ofte pleier barnet å spise denne typen industrifremstilt middag på glass nå?</p> <p><i>Skriv hvilken type industrifremstilt middag på glass barnet får og hvor ofte barnet får denne typen. Totalen bør tilsvare svaret i FF09. Sett ett nummer for hver matvare.</i></p>	<p>0 = Aldri/sjelden 1 = 1-3 ganger pr. uke 2 = 4-6 ganger pr. uke 3 = 1 gang pr. døgn 4 = 2 ganger pr. døgn 5 = 3 ganger pr. døgn 6 = 4 el. flere ganger pr. døgn 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart</p>
	Kjøtt og grønnsaker	☐
	Fisk og grønnsaker	☐
	Kun grønnsaker	☐
FF011	<p>Spiser barnet hjemmelaget middag nå?</p> <p><i>Sett ett kryss</i></p>	<p>Nei 1 ☐ → FF014 Ja 2 ☐ Vet ikke 8 ☐ → FF014 Ikke svart 9 ☐ → FF014</p>
FF012	<p>Hvor ofte pleier barnet å spise hjemmelaget middag nå?</p> <p><i>Skriv hvor ofte barnet spiser hjemmelaget middag uavhengig av hvilken type hjemmelaget middag det er. Sett ett kryss</i></p>	<p>Aldri/sjelden 0 ☐ 1-3 ganger pr. uke 1 ☐ 4-6 ganger pr. uke 2 ☐ 1 gang pr. døgn 3 ☐ 2 ganger pr. døgn 4 ☐ 3 ganger pr. døgn 5 ☐ 4 el. flere ganger pr. døgn 6 ☐ Vet ikke 8 ☐ Ikke svart 9 ☐</p>
FF013	<p>Hvilken type hjemmelaget middag spiser barnet og hvor ofte pleier barnet å spise denne typen hjemmelaget middag nå?</p> <p><i>Skriv hvilken type hjemmelaget middag barnet spiser og hvor ofte barnetspiser denne typen. Totalen bør tilsvare svaret i FF09. Sett ett nummer for hver matvare.</i></p>	<p>0 = Aldri/sjelden 1 = 1-3 ganger pr. uke 2 = 4-6 ganger pr. uke 3 = 1 gang pr. døgn 4 = 2 ganger pr. døgn 5 = 3 ganger pr. døgn 6 = 4 el. flere ganger pr. døgn 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart</p>
	Kjøtt og grønnsaker	☐
	Fisk og grønnsaker	☐
	Potet-/grønnsaksmos	☐
	Annen hjemmelaget middag	☐
	NB! Hvis barnet får annen hjemmelaget middag, spesifiser hva slags annen middag barnet får:	
FF014	<p>Spiser barnet frukt-/bærmos nå?</p> <p><i>Sett ett kryss</i></p>	<p>Nei 1 ☐ → FF017 Ja 2 ☐ Vet ikke 8 ☐ → FF017 Ikke svart 9 ☐ → FF017</p>

FF015	<p>Hvor ofte pleier barnet å spise frukt-/bærmos nå?</p> <p><i>Skriv hvor ofte barnet spiser frukt-/bærmos uavhengig av hvilken type frukt-/bærmos det er. Sett ett kryss</i></p>	<p>Aldri/sjelden 0 ☐</p> <p>1-3 ganger pr. uke 1 ☐</p> <p>4-6 ganger pr. uke 2 ☐</p> <p>1 gang pr. døgn 3 ☐</p> <p>2 ganger pr. døgn 4 ☐</p> <p>3 ganger pr. døgn 5 ☐</p> <p>4 el. flere ganger pr. døgn 6 ☐</p> <p>Vet ikke 8 ☐</p> <p>Ikke svart 9 ☐</p>	
FF016	<p>Hvilken type frukt-/bærmos spiser barnet og hvor ofte pleier barnet å spise denne typen frukt-/bærmos nå?</p> <p><i>Skriv hvilken type frukt-/bærmos barnet spiser og hvor ofte barnet spiser denne typen. Totalen bør tilsvare svaret i FF15. Sett ett nummer for hver matvare.</i></p>	<p>0 = Aldri/sjelden</p> <p>1 = 1-3 ganger pr. uke</p> <p>2 = 4-6 ganger pr. uke</p> <p>3 = 1 gang pr. døgn</p> <p>4 = 2 ganger pr. døgn</p> <p>5 = 3 ganger pr. døgn</p> <p>6 = 4 el. flere ganger pr. døgn</p> <p>8 = Vet ikke</p> <p>9 = Ikke svart</p>	
	Industriefremstilt frukt-/bærmos på glass eller tube	☐	
	Hjemmelaget frukt-/bærmos	☐	
FF017	<p>Spiser barnet annen mat?</p> <p><i>Sett ett kryss</i></p>	<p>Nei 1 ☐</p> <p>Ja 2 ☐</p> <p>Vet ikke 8 ☐</p> <p>Ikke svart 9 ☐</p>	<p>→ FF019</p> <p>→ FF019</p> <p>→ FF019</p>
FF018	<p>Hvilken type annen mat spiser barnet og hvor ofte pleier barnet å spise denne typen annen mat nå?</p> <p><i>Skriv hvilken type annen mat barnet spiser og hvor ofte barnet spiser denne typen. Sett ett nummer for hver matvare.</i></p>	<p>0 = Aldri/sjelden</p> <p>1 = 1-3 ganger pr. uke</p> <p>2 = 4-6 ganger pr. uke</p> <p>3 = 1 gang pr. døgn</p> <p>4 = 2 ganger pr. døgn</p> <p>5 = 3 ganger pr. døgn</p> <p>6 = 4 el. flere ganger pr. døgn</p> <p>8 = Vet ikke</p> <p>9 = Ikke svart</p>	
	Brød	☐	
	Yoghurt	☐	
	Is	☐	
	Kjeks/kaker	☐	
	Spinat	☐	
	Honning	☐	
	Annet	☐	
	<p>NB! Hvis annet, spesifiser hvilken annen mat barnet får:</p>		

FF019	<p>Pleier barnet å få økologiske produkter? <i>Sett ett nummer for hver matvare.</i></p>	<p>0 = Nei, sjelden/aldri 1 = Ja, av og til 2 = Ja, vanligvis 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart</p>												
	Grøt/velling	☐												
	Middag	☐												
	Frukt	☐												
	Grønnsaker	☐												
	Andre økologiske produkter	☐												
FF020	<p>Hvor gammelt var barnet da det fikk følgende matvarer for første gang? <i>Sett ett nummer for hver matvare.</i></p>	<p>0 = Ikke fått 1 = 1 måned 2 = 2 måneder 3 = 3 måneder 4 = 4 måneder 5 = 5 måneder 6 = 6 måneder 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart</p>												
	Mais-/ris-/hirsegrøt	☐												
	Havre-/hvete-/bygg-/kavringgrøt	☐												
	Frukt-/bærmos	☐												
	Moset potet	☐												
	Moste grønnsaker	☐												
	Moset kjøtt	☐												
	Moset fisk	☐												
	Brød	☐												
	Yoghurt	☐												
	Honning	☐												
SPØRSMÅL OM VANN, SAFT, JUICE O.L.														
DR01	<p>Drikker barnet vann, saft, juice o.l.? <i>Sett ett kryss</i></p>	<table> <tr> <td>Nei</td> <td>1 ☐</td> <td>→BK01</td> </tr> <tr> <td>Ja</td> <td>2 ☐</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Vet ikke</td> <td>8 ☐</td> <td>→BK01</td> </tr> <tr> <td>Ikke svart</td> <td>9 ☐</td> <td>→BK01</td> </tr> </table>	Nei	1 ☐	→BK01	Ja	2 ☐		Vet ikke	8 ☐	→BK01	Ikke svart	9 ☐	→BK01
Nei	1 ☐	→BK01												
Ja	2 ☐													
Vet ikke	8 ☐	→BK01												
Ikke svart	9 ☐	→BK01												

DR02	Hvor ofte pleier barnet å drikke vann, saft, juice o.l., og hvor mye drikker barnet vanligvis pr. gang? <i>Se bildeheftet. Velg mengde A, B, C eller D. Skriv nummeret som er nærmest den mengden barnet vanligvis får pr. gang. Hvis mengden varierer mye fra gang til gang, prøv å anslå en gjennomsnittsmengde. 100 ml = 1 dl. Sett ett nummer for hver drikke.</i>	Hvor ofte?		Hvor mye pr. gang?
		0 = Aldri/sjelden 1 = 1-3 ganger pr. uke 2 = 4-6 ganger pr. uke 3 = 1 gang pr. døgn 4 = 2 ganger pr. døgn 5 = 3 ganger pr. døgn 6 = 4 ganger pr. døgn 7 = 5 el. flere ganger pr. døgn 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart		1 = Mindre enn Bilde A 2 = Bilde A (60 ml) 3 = Bilde B (120 ml) 4 = Bilde C (180 ml) 5 = Bilde D (240 ml) 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart
		Vann	☐	☐
		Saft for barn 0-3 år (Nestlé, Hipp o.l.)	☐	☐
		Saft, sukret	☐	☐
		Saft, kunstig søtet	☐	☐
		Brus, sukret	☐	☐
		Brus, kunstig søtet	☐	☐
		Juice	☐	☐
		Nektar (eplenektar o.l.)	☐	☐
Nypeekstrakt	☐	☐		
DR03	Dersom barnet får vann nå, hvor gammelt var barnet da det begynte å få dette? <i>Sett ett kryss</i>	Uker	Måneder	
		1 2 3 4 5 6 7 ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	2 2,5 3 3,5 4 4,5 5 5,5 6 ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	
DR04	Dersom barnet får saft, juice o.l. nå, hvor gammelt var barnet da det begynte å få dette? <i>Sett ett kryss</i>	Uker	Måneder	
		1 2 3 4 5 6 7 ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	2 2,5 3 3,5 4 4,5 5 5,5 6 ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐	
ANDRE SPØRSMÅL OM BARNETS KOSTHOLD				
BK01	Er det noen matvarer det kunne være aktuelt å gi barnet, men som du unngår å gi fordi du er redd barnet kan reagere med allergi/intoleranse? <i>Sett ett kryss</i>	Nei 1 ☐ → BK03 Ja 2 ☐ Vet ikke 8 ☐ → BK03 Ikke svart 9 ☐ → BK03		

BK02	<p>Hvilke matvarer/ingredienser i matvarer unngår du å gi barnet?</p> <p><i>Her kan du sette flere kryss</i></p>	<p>Glutenholdig mel/korn (hvete, havre, rug og bygg) 1 ☐</p> <p>Vanlig kumelk 2 ☐</p> <p>Morsmelkerstatning 3 ☐</p> <p>Appelsin/appelsinjuice/annen sitrusfrukt 4 ☐</p> <p>Fisk/skalldyr 5 ☐</p> <p>Nøtter/nøtteprodukter (peanøttsmør etc.) 6 ☐</p> <p>Belgfrukter (erter, bønner etc.) 7 ☐</p> <p>Egg 8 ☐</p> <p>Soya 9 ☐</p> <p>Matvarer med tilsetningsstoffer 10 ☐</p> <p>Annet 11 ☐</p> <p>Ikke svart 99 ☐</p>		
NB! Dersom mor unngår andre matvarer/ingredienser, oppgi hvilke?				
BK03	<p>Har barnet hatt problemer i forhold til spising/mat?</p> <p><i>Her kan du sette flere kryss</i></p>	<p>Nei, har ikke hatt noen problemer 1 ☐</p> <p>Ja, dårlig matlyst 2 ☐</p> <p>Ja, problemer med svelging/suging 3 ☐</p> <p>Ja, allergi/intoleranse mot enkelte matvarer 4 ☐</p> <p>Ja, andre problemer 5 ☐</p> <p>Vet ikke 8 ☐</p> <p>Ikke svart 9 ☐</p>		
NB! Dersom barnet har hatt andre problemer, oppgi hvilke:				
SPØRSMÅL OM KOSTTILSKUDD				
KT01	<p>Får barnet vitamin-D tilskudd (som vitamin D-dråper/tran) eller annet kosttilskudd nå?</p> <p><i>Sett ett kryss</i></p>	<p>Nei, barnet har aldri fått kosttilskudd 1 ☐</p> <p>Nei, men barnet har fått kosttilskudd tidligere 2 ☐</p> <p>Ja 3 ☐</p> <p>Vet ikke 8 ☐</p> <p>Ikke svart 9 ☐</p>	<p>→ SE01</p> <p>→ KT03</p> <p>→ SE01</p> <p>→ SE01</p>	
KT02	<p>Hvor ofte får barnet vanligvis vitamin D-tilskudd eller annet kosttilskudd, og hvor mye får barnet pr. gang?</p> <p><i>For hvert kosttilskudd settes ett nummer for hvor ofte og ett tall for hvor mye barnet vanligvis får pr. gang. Se alternativene.</i></p> <p><i>Det er satt opp to mengder for en teskje; 3 ml (liten teskje) og 5 ml (stor teskje)</i></p>	<p>Hvor ofte?</p> <p>0 = Aldri/sjelden</p> <p>1 = 1-3 ganger pr. uke</p> <p>2 = 4-6 ganger pr. uke</p> <p>3 = 1 gang pr. døgn</p> <p>4 = 2 el. flere ganger pr. døgn</p> <p>8 = Vet ikke</p> <p>9 = Ikke svart</p>	<p>Hvor mye pr. gang?</p> <p>1 = 1 ts (3ml)</p> <p>2 = 1 ts (5ml)</p> <p>3 = 1 bs (7ml)</p> <p>4 = 1 ss (10ml)</p> <p>5 = 3 dråper</p> <p>6 = 5 dråper</p> <p>8 = Vet ikke</p> <p>9 = Ikke svart</p>	
Tran		☐	☐	
Vitamin D-dråper		☐	☐	
Andre typer fiskeoljer		☐	☐	
Multivitaminer (Sana-sol, Biovit, Nycoplus)		☐	☐	
Annet kosttilskudd		☐	☐	

KT03	Hvor gammelt var barnet da det første gang fikk vitamin D-tilskudd/tran? <i>Sett ett kryss</i>	Uker							Måneder								
		1	2	3	4	5	6	7	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	5,5	6
		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
KT04	Hvilke av følgende kosttilskudd har barnet fått de første levemånedene? <i>Sett kryss for alle levemånedene barnet har fått kosttilskudd</i>	Levemåned															
		Ikke fått	1	2	3	4	5	6									
	Tran	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐								
	Vitamin D-dråper	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐								
	Andre typer fiskeoljer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐								
	Multivitaminer (Sana-sol, Biovit, Nycoplus)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐								
	Annet kosttilskudd	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐								
	NB! Hvis annet, noter hvilket kosttilskudd barnet får her:																
INFORMASJON OM SPEDBARNSENERING																	
SE01	Hvor har du fått informasjon om amming/spedbarnserning, og hvordan vurderer du denne informasjonen? <i>Sett ett nummer for hver linje</i>	0 = Ikke fått informasjon 1 = Svært nyttig 2 = Nyttig 3 = Lite nyttig 4 = Unyttig 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart															
	Føde-/barselavdelingen	☐															
	Helsestasjonen	☐															
	Helsepersonell utenfor helsestasjonen	☐															
	Homøopat	☐															
	Familie/kjente	☐															
	Ammehjelpen	☐															
	Bøker og/eller oppslagsverk	☐															
	Aviser/TV/Ukeblad	☐															
	Reklamemateriell	☐															
	Butikken	☐															
	Mattilsynets hjemmeside (www.mattilsynet.no)	☐															
	Helsedirektoratets hjemmeside (www.helsedirektoratet.no)	☐															
	www.helsenorge.no	☐															
	www.matportalen.no	☐															
	Andre internettsider	☐															
Annet	☐																
NB! Hvis mor har fått informasjon på andre nettsider eller andre steder, skriv ned hvor her:																	

SE02	<p>Har du fått/sett informasjonsmateriellet nevnt nedenfor, og hvordan vurderer du eventuelt dette materiellet?</p> <p><i>Sett ett nummer for hver linje</i></p>		<p>0 = Ikke fått/sett 1 = Svært nyttig 2 = Nyttig 3 = Lite nyttig 4 = Unyttig 8 = Vet ikke 9 = Ikke svart</p>	
	Brosjyren 'Mat for spedbarn'		_ _	
	Brosjyren 'Hvordan du ammer ditt barn'		_ _	
	Filmen 'Bryst er best'		_ _	
SE03	<p>Ønsker du mer informasjon om spedbarnsernæring?</p> <p><i>Sett ett kryss</i></p>	<p>Nei 1 _ _ → MF01 Ja 2 _ _ Vet ikke 8 _ _ → MF01 Ikke svart 9 _ _ → MF01</p>		
SE04	<p>Hvilke tema(er) er det du særlig ønsker mer informasjon om i forhold til spedbarnsernæring?</p> <p><i>Her kan du sette flere kryss</i></p>	<p>Amming 1 _ _ Bruk av morsmelkerstatning/annen melk enn morsmelk 2 _ _ Tidspunkt for når barnet skal begynne med fast føde 3 _ _ Hjemmelaget spedbarnsmat/hvordan lage maten selv 4 _ _ Vitamin D-tilskudd/kosttilskudd 5 _ _ Valg av grøttyper 6 _ _ Matvareallergi/-intoleranse 7 _ _ Andre tema 8 _ _ Vet ikke 98 _ _ Ikke svart 99 _ _ </p>		
<p>NB! Dersom mor ønsker mer informasjon om andre temaer, oppgi hvilke:</p>				
<p>BAKGRUNNSSPØRSMÅL OM BARNETS MOR OG FAR</p>				
MF01	Hva er din alder?	_ _ _ (år)		
MF02	Hva er din høyde og vekt?	_ _ _ _ , _ _ (kg) _ _ _ _ (cm)		
MF03	Hvor gammel var du da du innvandret til Norge?	_ _ _ (år)		
MF04	<p>Hvilket land har far til barnet bakgrunn fra?</p> <p><i>Sett ett kryss for fars fødeland.</i></p>	<p>Norge 1 _ _ Somalia 2 _ _ Irak 3 _ _ Kurder fra Irak 4 _ _ Annet 5 _ _ Vet ikke 8 _ _ Ikke svart 9 _ _ </p>		
<p>NB! Hvis annet, spesifiser:</p>				

MF05	<p>Har du eller far til barnet gått på skole i Norge?</p> <p><i>Sett ett kryss for mor og ett for far</i></p>	<p>Nei Ja Vet ikke Ikke svart</p>	<p>Mor</p> <p>1 ☐ 2 ☐ 8 ☐ 9 ☐</p>	<p>Far</p> <p>1 ☐ 2 ☐ 8 ☐ 9 ☐</p>
MF06	<p>Hva slags utdanning har du eller far til barnet fullført i Norge?</p> <p><i>Med fullført menes å ha fått vitnemål eller tatt eksamen. Sett ett kryss for høyeste fullførte utdanning for mor og ett for far</i></p>	<p>Ikke fullført noen utdanning Barneskoleutdanning Ungdomskoleutdanning Videregående grunnutdanning Videregående avsluttende utdanning Påbygging til videregående utdanning Universitets- og høgskoleutdanning, lavere nivå Universitets- og høgskoleutdanning, høyere nivå Forskerutdanning Annet Vet ikke Ikke svart</p>	<p>Mor</p> <p>1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10 ☐ 98 ☐ 99 ☐</p>	<p>Far</p> <p>1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10 ☐ 98 ☐ 99 ☐</p>
NB! Hvis annet, spesifiser:				
MF07	<p>Har du eller far til barnet gått på skole i andre land enn i Norge?</p> <p><i>Sett ett kryss for mor og ett for far</i></p>	<p>Nei Ja Vet ikke Ikke svart</p>	<p>Mor</p> <p>1 ☐ 2 ☐ 8 ☐ 9 ☐</p>	<p>Far</p> <p>1 ☐ 2 ☐ 8 ☐ 9 ☐</p>
MF08	<p>Hva slags utdanning har du eller far til barnet fullført i andre land enn i Norge?</p> <p><i>Med fullført menes å ha fått vitnemål eller tatt eksamen. Sett ett kryss for høyeste fullførte utdanning for mor og ett for far</i></p>	<p>Ikke fullført noen utdanning Barneskoleutdanning Ungdomskoleutdanning Videregående grunnutdanning Videregående avsluttende utdanning Påbygging til videregående utdanning Universitets- og høgskoleutdanning, lavere nivå Universitets- og høgskoleutdanning, høyere nivå Forskerutdanning Annet Vet ikke Ikke svart</p>	<p>Mor</p> <p>1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10 ☐ 98 ☐ 99 ☐</p>	<p>Far</p> <p>1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10 ☐ 98 ☐ 99 ☐</p>
NB! Hvis annet, spesifiser:				

MF09	Hvordan var din arbeidssituasjon før barnet ble født? <i>Sykemeldinger i forbindelse med svangerskapet skal</i>		Utearbeidende heltid 1 ☐ Utearbeidende deltid 2 ☐ Hjemmearbeidende 3 ☐ Sykemeldt før hun ble gravid 4 ☐ Permisjon 5 ☐ Uføretrygdet 6 ☐ Under attføring 7 ☐ Student/skoleelev 8 ☐ Arbeidsledig 9 ☐ Annet 10 ☐ Ikke svart 99 ☐		
	<i>ikke regnes med. Dersom flere alternativer passer, kryss av for det alternativet som passer best. Sett ett kryss</i>				
MF010	Hvordan er din familiesituasjon?		Samboer 1 ☐ Gift 2 ☐ Bor alene med barnet/barna 3 ☐ Annet 4 ☐ Ikke svart 9 ☐		
MF011	Hvor mange barn har du født? <i>Sett ett kryss</i>		1 barn 1 ☐ 2 barn 2 ☐ 3 barn 3 ☐ 4 barn eller flere 4 ☐ Ikke svart 9 ☐		
MF012	Hvor stor er husholdningen?			Antall voksne (18 år +) <input type="text"/> <input type="text"/> Antall barn <input type="text"/> <input type="text"/>	
MF013	Hvilken hustype bor du/dere i? <i>Sett ett kryss</i>		Enebolig 1 ☐ Rekke- og kjedehus 2 ☐ To-, tre-, firemannsbolig 3 ☐ Leilighet 4 ☐ Kombinert bolig- og næringsbygg 5 ☐ Ikke svart 9 ☐		
MF014	Hvor mange rom disponerer du/husholdningen til eget bruk? <i>Ta med beboelsesrom på 6 kvm eller mer. Ta ikke med kjøkken, bad, WC, gang, entre, vaskerom o.l.</i>			Antall rom <input type="text"/> <input type="text"/>	
MF015	Hvordan passer størrelsen på boligen for deg/dere, synes du den er passe stor, er den for liten, eller er den for stor?		Passe stor 1 ☐ For liten 2 ☐ For stor 3 ☐ Ikke svart 9 ☐		
MF016	Hvilket språk snakker du mest hjemme? <i>Sett ett kryss</i>		Arabisk 1 ☐ Kurdisk 2 ☐ Somali 3 ☐ Norsk 4 ☐ Engelsk 5 ☐ Annet 6 ☐ Ikke svart 9 ☐		

MF017	Leser du norske aviser? <i>Sett ett kryss</i>	Nei, aldri 1 ☐ Ja, men svært sjelden (mindre enn 1 gang pr. mnd) 2 ☐ Ja, men ikke så ofte (mellom 1-4 ganger i mnd) 3 ☐ Ja, omtrent en gang per uke 4 ☐ Ja, nesten hver dag 5 ☐ Ikke svart 9 ☐	
MF018	Hvor godt snakker du norsk? Mener du at dine norskferdigheter er svært gode, gode, middels, dårlige eller svært dårlige? <i>Sett ett kryss</i>	Svært gode 1 ☐ Gode 2 ☐ Middels 3 ☐ Dårlige 4 ☐ Svært dårlige 5 ☐ Ikke svart 9 ☐	
MF019	Har du minst en nær venn som er norsk? <i>Sett ett kryss</i>	Nei 1 ☐ Ja 2 ☐ Ikke svart 9 ☐	
MF020	Røykte du i svangerskapet? <i>Sett ett kryss</i>	Nei 1 ☐ Ja, men sluttet i 1. trimester (uke 1-12) 2 ☐ Ja, men sluttet i 2. trimester (uke 13-24) 3 ☐ Ja, men sluttet i 3. trimester (uke 25 frem til fødsel) 4 ☐ Ja, av og til (ikke hver dag) 5 ☐ Ja, 1-9 sigaretter pr. dag 6 ☐ Ja, 10 sigaretter eller flere pr. dag 7 ☐ Ikke svart 9 ☐	
MF021	Røyker du nå? <i>Sett ett kryss</i>	Nei 1 ☐ Ja, av og til (ikke hver dag) 2 ☐ Ja, 1-9 sigaretter pr. dag 3 ☐ Ja, 10 sigaretter eller flere pr. dag 4 ☐ Ikke svart 9 ☐	
MF022	Oppholder barnet seg i rom hvor noen røyker? <i>Sett ett kryss</i>	Nei 1 ☐ Ja, av og til 2 ☐ Ja, flere ganger i uken 3 ☐ Ja, daglig 4 ☐ Vet ikke 8 ☐ Ikke svart 9 ☐	
MF023	Har barnets foreldre eller søsken astma/allergi, eller har de hatt slike plager tidligere? <i>Her kan du sette flere kryss</i>	Nei 1 ☐ Mor har/har hatt astma/allergi 2 ☐ Far har/har hatt astma/allergi 3 ☐ Barnets søsken har/har hatt astma/allergi 4 ☐ Vet ikke 8 ☐ Ikke svart 9 ☐	
MF024	Har du eller har du hatt diabetes? <i>Sett ett kryss</i>	Nei 1 ☐ Ja, har diabetes type 1 2 ☐ Ja, har diabetes type 2 3 ☐ Ja, har hatt svangerskapsdiabetes 4 ☐ Vet ikke 8 ☐ Ikke svart 9 ☐	→Ferdig →Ferdig →Ferdig

Vedlegg: Oversikt over masteroppgaver og publikasjoner i InnBaKost-prosjektet

Masteroppgaver (i kronologisk rekkefølge)

1. Nguyen, Camilla (2013). *Infant feeding practices of Somali mothers residing in Norway: A qualitative study*. Masteroppgave i Ernæringsvitenskap, Universitetet i Oslo.
2. Cruz, Joanna Rose Hermo (2013). *Infant feeding practices of Iraqi mothers residing in Norway: In-depth interviews with Iraqi mothers of six months old infants*. Masteroppgave i Ernæringsvitenskap, Universitetet i Oslo.
3. Marte Bergsund Aunan (2013). *Utvikling, testing og vurdering av 24-timers kostintervju. Metodeutvikling og pilotstudie for kartlegging av kosthold blant 12 måneder gamle barn av somaliske innvandrere i Norge*. Masteroppgave i Samfunns ernæring, Høgskolen i Oslo og Akershus.
4. Carina Monsen (2013). *Utvikling, testing og vurdering av 24-timers kostintervju. Metodeutvikling og pilotstudie for kartlegging av kosthold blant 12 måneder gamle barn av irakiske innvandrere i Norge*. Masteroppgave i Samfunns ernæring, Høgskolen i Oslo og Akershus.
5. Julianne Lyngstad (2014). *Understanding infant feeding practices, relations to the health clinic and experiences of receiving conflicting advices: A qualitative study with Somali mothers living in Oslo*. Masteroppgave i Samfunns ernæring, Høgskolen i Oslo og Akershus.
6. Kjersti Selseth (2014). *Spedbarn og kosthold. Irakiske innvandrermodres holdninger og praksis*. Masteroppgave i Samfunns ernæring, Høgskolen i Oslo og Akershus.
7. Grotnes Larsen, Anne Birgitta (2015). *Exploring Public Health Nurses experience with cross-cultural service provision and communication regarding infant and child nutrition*. Masteroppgave i International Community Health, Universitetet i Oslo.
8. Nikita Sandberg (2015). *Irakiske mødres holdninger til og opplevelser av amming, kostholdet til deres småbarn og møtet med helsestasjonen i Norge*. Masteroppgave i Samfunns ernæring, Høgskolen i Oslo og Akershus.
9. Marlén Amundsen (2015). *Erfaringer med og holdninger til sped- og småbarns ernæring blant somaliske mødre i Norge - en kvalitativ studie*. Masteroppgave i Samfunns ernæring, Høgskolen i Oslo og Akershus.
10. Kolve, Cathrine Solheim (2015). *Kostholdsundersøkelse blant 12 måneder gamle norsk-somaliske barn: InnBaKost*. Masteroppgave i Samfunns ernæring, Høgskolen i Oslo og Akershus.
11. Hovdenak, Ingrid Marie (2015). *Kostholdsundersøkelse blant to år gamle norsk-irakiske og norsk-somaliske barn: InnBaKost*. Masteroppgave i Samfunns ernæring, Høgskolen i Oslo og Akershus.
12. Ingrid Kverndalen (2015). *Inntak av mat og næringsstoff blant norsk-irakiske ett-åringere. En tverrsnittsstudie*. Masteroppgave i Samfunns ernæring, Høgskolen i Oslo og Akershus.

Vitenskapelige artikler

1. Grewal NK, Andersen LF, Sellen DW, Mosdøl A, Torheim LE (2015). Breast-feeding and complementary feeding practices in the first 6 months of life among Norwegian-Somali and Norwegian-Iraqi infants: the InnBaKost survey. *Public Health Nutrition*. 13 s. doi: 10.1017/S1368980015001962
2. Wandel M, Terragni L, Nguyen C, Lyngstad J, Amundsen M, de Paoli MM. Breastfeeding among Somali mothers living in Norway: attitudes, practices and challenges. *Women and Birth*. doi: 10.1016/j.wombi.2016.04.006
3. Grewal NK, Mosdøl, A, Aunan MB, Monsen C, Torheim LE (2014). Development and pilot testing of 24-hour multiple-pass recall to assess dietary intake of toddlers of Somali- and Iraqi-born mothers living in Norway. *Nutrients*. 19;6(6):2333-47. doi: 10.3390/nu6062333.
4. Grewal, N, Frost-Andersen, L, Kolve C, Kverndalen I, Torheim, LE (2016). Food and nutrient intake among 12-month-old Norwegian-Somali and Norwegian-Iraqi infants. *Nutrients*. Vol. 8. doi: 10.3390/nu8100602